

ආනාපානස්සතිකථා

215. ඉදානි යං තං භගවතා “අයම්පි ඛො,
හික්ඛවෙ, ආනාපානස්සතිසමාධි භාවිතො
බහුලීකතො සන්තො වෙච පණීතො ච
අසෙවනකො ච සුඛො ච විහාරො,
උප්පන්තූප්පන්තො ච පාපකෙ අකුසලෙ
ධම්මෙ යානසො අන්තරධාපෙනි
චූපසමෙති” ති එචං පසංසිත්වා –

“කථං භාවිතො ච, හික්ඛවෙ,
ආනාපානස්සතිසමාධි කථං බහුලීකතො
සන්තො වෙච පණීතො ච අසෙවනකො ච
සුඛො ච විහාරො, උප්පන්තූප්පන්තො ච
පාපකෙ අකුසලෙ ධම්මෙ යානසො
අන්තරධාපෙනි චූපසමෙති? ඉධ, හික්ඛවෙ,
හික්ඛු අරඤ්ඤගතො වා රුක්ඛමූලගතො
වා සුඤ්ඤාගාරගතො වා නිසීදති
පල්ලඬිකං ආභූජිත්වා උජුං කායං පණීධාය
පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා, සො සතොච
අස්සසති සතො පස්සසති. දීසං වා
අස්සසන්තො දීසං අස්සසාමීති පජානාති.
දීසං වා පස්සසන්තො...පෙ.... රස්සං වා
අස්සසන්තො...පෙ.... රස්සං වා

පස්සසන්තො රස්සං පස්සසාමීති පජානාති.
 සබ්බකායපට්ඨංචෙදී අස්සසිස්සාමීති
 සික්ඛති. සබ්බකායපට්ඨංචෙදී
 පස්සසිස්සාමීති සික්ඛති. පස්සමහයං
 කායසඤ්චාරං අස්සසිස්සාමීති සික්ඛති.
 පස්සමහයං කායසඤ්චාරං පස්සසිස්සාමීති
 සික්ඛති. ජිනිපට්ඨංචෙදී...
 සුඛපට්ඨංචෙදී...
 චිත්තසඤ්චාරපට්ඨංචෙදී... පස්සමහයං
 චිත්තසඤ්චාරං... චිත්තපට්ඨංචෙදී...
 අභිජ්ජමොදයං චිත්තං... සමාදහං
 චිත්තං... විමොචයං චිත්තං ...
 අනිච්චානුපස්සි... විරාගානුපස්සි...
 නිරොධානුපස්සි. පටිනිස්සග්ගානුපස්සි
 අස්සසිස්සාමීති සික්ඛති.
 පටිනිස්සග්ගානුපස්සි පස්සසිස්සාමීති
 සික්ඛති'' ති -

ඵචං සොළසවත්ථුකං

ආනාපානස්සතිකම්මට්ඨානං නිද්දිට්ඨං. තස්ස
 භාවනානසො අනුජ්ජන්තො. සො පන යස්මා
 පාලිවණ්ණනානුසාරෙනෙව වුච්චමානො
 සබ්බාකාරපරිපූරො හොති. තස්මා අයමෙත්ථ
 පාලිවණ්ණනාපුබ්බධිගමො නිද්දෙසො.

216. කථං භාවිතො ච, භික්ඛවෙ,
 ආනාපානස්සති සමාධිති එත්ථ තාව කථන්ති
 ආනාපානස්සතිසමාධිභාවනං
 නානප්පකාරතො විත්ථා රෙතුකමාසතාපුච්ඡා.
 භාවිතො ච භික්ඛවෙ ආනාපානස්සතිසමාධිති
 නානප්පකාරතො විත්ථා රෙතුකමාසතාස
 පුට්ඨධම්මනිදස්සනං. කථං
 බහුලීකතො...පෙ.... වූපසමෙතීති එත්ථාපි
 එසෙව නයො. තත්ථ භාවිතොති උප්පාදිතො
 වඩ්ඪිතො වා. ආනාපානස්සතිසමාධිති
 ආනාපානපරිග්ගාහිකාස සතියා සද්ධිං
 සම්පයුත්තො සමාධි. ආනාපානස්සතියං වා
 සමාධි ආනාපානස්සතිසමාධි. බහුලීකතොති
 පුනප්පුනං කතො. සත්තොවෙව පණීතො වාති
 සත්තො වෙව පණීතො වෙව. උභයත්ථ එව
 සද්දෙන නියමො වෙදිතඛිඛො. කිං වුත්තං
 හොති? අයඤ්චි යථා අසුභකම්මට්ඨානං
 කෙවලං පටිවෙධවසෙන සත්තඤ්ච
 පණීතඤ්ච, ඔලාරිකාරම්මණත්තා පන
 පටික්කුලාරම්මණත්තා ච ආරම්මණවසෙන
 නෙව සත්තං න පණීතං, න එවං කෙනපි
 පරියායෙන අසත්තො වා අපණීතො වා, අථ
 ඛො ආරම්මණසත්තතාසපි සත්තො

වූපසන්තො නිබ්බූතො,
පටිච්චෙධසච්චාතඅච්චසන්තතායපි.
ආරම්මණපණීතතායපි පණීතො අතිත්තිකරො,
අච්චපණීතතායපිති. තෙන චූත්තං “සන්තො
චෙව පණීතො වා” ති.

අසෙවනකො ව සුඛො ව විහාරොති එත්ථ
පන නාස්ස සෙවනන්ති අසෙවනකො,
අනාසිත්තකො අබ්බොකිණ්ණො
පාටියෙක්කො ආචෙණිකො. නත්ථි එත්ථ
පරිකම්මෙන වා උපවාරෙන වා සන්තතා.
ආදිසමන්තාහාරතො පභුති අත්තනො
සභාවෙනෙව සන්තො ව පණීතො වාති
අත්ථො. කෙච්චි පන අසෙවනකොති
අනාසිත්තකො ඔජවන්තො සභාවෙනෙව
මධුරොති වදන්ති. එවං අයං අසෙවනකො ව,
අප්පිතප්පිතක්ඛණ්ණ
කායිකචෙතසිකසුඛපටිලාභාය සංවත්තනතො
සුඛො ව විහාරොති චෙදිතබ්බො.
උප්පන්තූප්පන්තොති අවික්ඛම්හිතෙ
අවික්ඛම්හිතෙ. පාපකෙති ලාමකෙ. අකුසලෙ
ධම්මෙති අකොසල්ලසම්භූතෙ ධම්මෙ.
යානසො අන්තරධාපෙතීති ඛණ්ණෙනෙව

අන්තර්ධාපෙති වික්ඛම්භෙති. චූපසමෙතීති
සුට්ඨු උපසමෙති. නිබ්බේධභාගියත්තා වා
අනුපුබ්බෙන අරියමග්ගවුද්ධිප්පත්තො
සමුච්ඡන්දති, පටිප්පස්සම්භෙතීති චුත්තං
භොති.

අයං පනෙත්ථ සඬබ්බෙපත්ථො. භික්ඛවෙ,
කෙන පකාරෙන කෙනාකාරෙන කෙන විධිනා
භාවිතො ආනාපානස්සතිසමාධි කෙන
පකාරෙන බහුලීකතො සන්තො වෙව...පෙ....
චූපසමෙතීති.

217. ඉදානි තමත්ථං විත්ථාරෙන්තො “ඉධ,
භික්ඛවෙ” තිආදිමාහ. තත්ථ ඉධ භික්ඛවෙ
භික්ඛුති භික්ඛවෙ, ඉමස්මිං සාසනෙ භික්ඛු.
අයඤ්ඤි ඵත්ථ ඉධසද්දො
සබ්බප්පකාරආනාපානස්සතිසමාධිනිබ්බත්තක
ස්ස පුග්ගලස්ස
සන්තිස්සයභුතසාසනපරිදීපනො
අඤ්ඤසාසනස්ස තථාභාවපටිසෙධනො ව.
චුත්තඤ්ඤෙතං – ඉධෙව, භික්ඛවෙ,
සමණො...පෙ.... සුඤ්ඤා පරප්පවාදා
සමණෙහි අඤ්ඤෙහි” ති (ම. නි. 1.139). තෙන
චුත්තං “ඉමස්මිං සාසනෙ භික්ඛු” ති.

අරඤ්ඤගතො වා...පෙ....

සුඤ්ඤාගාරගතො වානි ඉදමස්ස

ආනාපානස්සතිසමාධිභාවනානුරූපසෙනාසන

පරිග්ගහපරිදීපනං. ඉමස්ස හි හික්ඛුතො

දීඝරත්තං රූපාදීසු ආරම්මණෙසු අනුවිසටං

චිත්තං ආනාපානස්සතිසමාධිආරම්මණං

අභිරුහිතුං න ඉච්ඡති, කුටගොණුයුත්තරථො

විය උප්පථමෙව ධාවති. තස්මා සෙය්‍යථාපි

නාම ගොපො කුටධෙනුයා සබ්බං බීරං පිචිත්වා

වඩ්ඪිතං කුටචච්ඡං දමෙතුකාමො ධෙනුතො

අපනෙත්වා එකමත්තෙ මහත්තං ඵමිහං

නිබ්ණිත්වා තත්ථ යොත්තෙන බන්ධෙය්‍ය,

අථස්ස සො වච්ඡො ඉතො චිතො ව

ච්ඡ්ඵන්දිත්වා පලායිතුං අසක්කොන්තො

තමෙව ඵමිහං උපනිසීදෙය්‍ය වා

උපනිපජ්ජෙය්‍ය වා, ඵවමෙව ඉමිනාපි හික්ඛුනා

දීඝරත්තං රූපාරම්මණාදිරසපානවඩ්ඪිතං

දුට්ඨචිත්තං දමෙතුකාමෙන

රූපාදිආරම්මණතො අපනෙත්වා අරඤ්ඤං

වා...පෙ.... සුඤ්ඤාගාරං වා පවෙසෙත්වා

තත්ථ අස්සාසපස්සාසඵමිහෙ සතියොත්තෙන

බන්ධිතබ්බං. ඵවමස්ස තං චිත්තං ඉතො චිතො

ව ච්ඡ්ඵන්දිත්වාපි පුබ්බෙ ආචිණ්ණාරම්මණං

අලහමානං සතියොත්තං ඡන්දිත්වා පලායිතුං
අසක්කොත්තං තමෙවාරම්මණං
උපවාරජ්ජනාවසෙන උපනිසීදති වෙච්ච
උපනිපජ්ජති ච. තෙනාහු පොරාණා –

“යථා ඵම්හෙ නිබන්ධෙය්‍ය, වච්ඡං දමං
නරො ඉධ;
බන්ධෙය්‍යවං සකං චිත්තං,
සතියාරම්මණෙ දළ්භ”න්ති. (පාරා. අට්ඨ. 2.165; දී. නි. අට්ඨ. 3.374; ම. නි. අට්ඨ. 1.107);

ඵචමස්සෙනං සෙනාසනං භාවනානුරූපං
හොති. තෙන චුත්තං “ඉදමස්ස
ආනාපානස්සතිසමාධිභාවනානුරූපසෙනාසන
පරිග්ගහපරිදීපන”න්ති.

අථ වා යස්මා ඉදං කම්මට්ඨානජ්ජහෙදෙ
මුද්ධභූතං
සබ්බඤ්ඤඛුද්ධපච්චෙකඛුද්ධඛුද්ධසාවකානං
විසෙසාධිගමදිට්ඨධම්මසුඛවිහාරපදට්ඨානං
ආනාපානස්සතිකම්මට්ඨානං
ඉත්ථිපුරිසහත්ථිඅස්සාදිසද්දසමාකුලං
ගාමත්තං අපරිච්චජිත්වා න සුකරං භාවෙතුං,
සද්දකණ්ටකත්තා ක්ඛානස්ස. අගාමකෙ පන

අරඤ්ඤ සුකරං යොගාවචරෙන ඉදං
කම්මට්ඨානං පරිග්ගහෙත්වා
ආනාපානවතුත්ථජ්ඣානං නිබ්බත්තෙත්වා
තදෙව පාදකං කත්වා සඞ්ඛාතෙ සම්මසිත්වා
අග්ගඵලං අරහත්තං සම්පාපුණිතුං. තස්මාස්ස
අනුරූපසෙනාසනං දස්සෙත්තො භගවා
“අරඤ්ඤගතො වා” තිආදිමාහ.

වත්ථුච්ඡිජ්ජාවරියො විය හි භගවා, සො යථා
වත්ථුච්ඡිජ්ජාවරියො නගරභූමිං පස්සිත්වා සුට්ඨු
උපපරික්ඛිත්වා “ඵත්ථ නගරං මාපෙථා” ති
උපදිසති, සොත්ථිනා ච නගරෙ නිට්ඨිතෙ
රාජකුලතො මහාසක්කාරං ලහති, ඵචමෙව
යොගාවචරස්ස අනුරූපසෙනාසනං
උපපරික්ඛිත්වා “ඵත්ථ කම්මට්ඨානං
අනුයුඤ්ජිතබ්බ” ත්ති උපදිසති, තතො තත්ථ
කම්මට්ඨානං අනුයුත්තෙන යොගිනා කමෙන
අරහත්තෙ පත්තෙ “සම්මාසම්බුද්ධො චත
සො භගවා” ති මහත්තං සක්කාරං ලහති.

අයං පන හික්ඛු දීපිසදිසොති වුච්චති. යථා හි
මහාදීපිරාජා අරඤ්ඤ තිණගහනං වා
වනගහනං වා පබ්බතගහනං වා නිස්සාය
නිලීසිත්වා වනමහිංසගොකණ්ණසුකරාදයො

මිගෙ ගණහානි, එවමෙව අයං අරඤ්ඤාදීසු
කම්මට්ඨානං අනුයුඤ්ජන්තො භික්ඛු
යථාක්කමෙන
සොතාපත්තිසකදාගාමි අනාගාමි අරහත්තමග්
ගෙ වෙව අරියඵලඤ්ච ගණහතීති
වෙදිතබ්බො. තෙනාහු පොරාණා –

“යථාපි දීපිකො නාම, නිලීයිත්වා
ගණහතී මිගෙ;
තථෙවායං බුද්ධපුත්තො, යුත්තයොගො
විපස්සකො;
අරඤ්ඤං පවිසිත්වාන, ගණහානි
ඵලමුත්තම”න්ති. (පාරා. අට්ඨ. 2.165; දී.
නි. අට්ඨ. 2.374; ම. නි. අට්ඨ. 1.107);

තෙනස්ස පරක්කමඡවයොග්ගහුමිං
අරඤ්ඤසෙනාසනං දස්සන්තො භගවා
“අරඤ්ඤගතො වා” තිආදිමාහ.

218. තත්ථ අරඤ්ඤගතොති “අරඤ්ඤන්ති
නික්ඛමිත්වා බහි ඉන්දබ්බිලා සබ්බමෙනං
අරඤ්ඤ”න්ති (විහ. 529) ව, “අරඤ්ඤකං
නාම සෙනාසනං පඤ්චධනුසතිකං
පච්ඡිම”න්ති (පාරා. 654) ව එවං
චුත්තලක්ඛණෙසු අරඤ්ඤෙසු යංකිඤ්චි

පව්වෙකසුබ්බං අරඤ්ඤං ගතො.

රුක්ඛමූලගතොති රුක්ඛසමීපං ගතො.

සුඤ්ඤාගාරගතොති සුඤ්ඤං විවිත්තොකාසං

ගතො. එත්ථ ච ධෛර්‍යවා අරඤ්ඤඤ්ඤ්ච

රුක්ඛමූලඤ්ච

අවසෙසසත්තවිධසෙනාසනගතොපි

සුඤ්ඤාගාරගතොති චත්තුං වට්ටති.

එවමස්ස උතුත්තයානුකූලං

ධාතුචරියානුකූලඤ්ච

ආනාපානස්සතිභාවනානුරූපං සෙනාසනං

උපදිසිත්වා අලීනානුද්ධච්චපක්ඛිකං සත්තං

ඉරියාපථං උපදිසන්තො නිසීදතීති ආහ. අථස්ස

නිසජ්ජාය දළ්භභාවං අස්සාසපස්සාසානං

පවත්තනසුබ්බතං ආරම්මණපරිග්ගහුපායඤ්ච

දස්සෙත්තො පල්ලඪිකං ආභුජිත්වාතිආදිමාහ.

තත්ථ පල්ලඪිකන්ති සමත්තතො

උඉරුඛද්ධාසනං. ආභුජිත්වාති ඛන්ධිත්වා. උජුං

කායං පණ්ඩායාති උපරිමසරීරං උජුකං

ධෛර්‍යවා. අට්ඨාරසපිට්ඨිකණ්ටකෙ කොටියා

කොටිං පටිපාදෙත්වා. එවඤ්ඤි නිසීදන්තස්ස

චම්මමංසන්භාරූති ත පණමන්ති. අථස්ස යා

තෙසං පණමනප්පච්චයා බණෙ බණෙ වෙදනා

උප්පජ්ජෙය්‍යං, තා න උප්පජ්ජන්ති. තාසු
 අනුප්පජ්ජමානාසු චිත්තං එකග්ගං හොති,
 කම්මට්ඨානං න පරිපතති, වුද්ධිං එතං
 උපගච්ඡති. පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වාති
 කම්මට්ඨානාහිමුඛං සතිං ධපයිත්වා. අථ වා
 පරීති පරිග්ගහට්ඨෙයා. මුඛන්ති නියානට්ඨෙයා.
 සතීති උපට්ඨානට්ඨෙයා. තෙන වුච්චති “පරිමුඛං
 සති”න්ති එවං පටිසම්භිදායං (පටි. ම. 1.164)
 වුත්තනෙයනපෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො.
 තත්‍රායං සඬබ්බෙපො, පරිග්ගහිතනියානං සතිං
 කත්වාති.

219. සො සතොව අස්සසති සතො

පස්සසතීති සො හික්ඛු එවං නිසීදිත්වා එවඤ්ච
 සතිං උපට්ඨපෙත්වා තං සතිං අවිජ්ඣන්තො
 සතො එව අස්සසති සතො පස්සසති,
 සතොකාරී හොතීති වුත්තං හොති. ඉදානි
 යෙහාකාරෙහි සතොකාරී හොති, තෙ දස්සෙතුං
 දීසං වා අස්සසන්තොතිආදිමාහ.
 වුත්තඤ්ඤෙතං පටිසම්භිදායං “සො සතොව
 අස්සසති සතො පස්සසතී”ති එතස්සෙව
 විහඬිගෙ —

“බාත්තිංසාය ආකාරෙහි සතො කාරී
 හොති. දීසං අස්සාසවසෙන විත්තස්ස
 එකග්ගතං අවික්ඛෙපං පජානතො සති
 උපට්ඨිතා හොති. තාය සතියා තෙන
 ඤාණෙන සතො කාරී හොති. දීසං
 පස්සාසවසෙන...පෙ....
 පටිනිස්සග්ගානුපස්සි අස්සාසවසෙන.
 පටිනිස්සග්ගානුපස්සි පස්සාසවසෙන
 විත්තස්ස එකග්ගතං අවික්ඛෙපං
 පජානතො සති උපට්ඨිතා හොති. තාය
 සතියා තෙන ඤාණෙන සතො කාරී
 හොති” ති (පටි. ම. 1.165).

තත්ථ දීසං වා අස්සසන්තොති දීසං වා
 අස්සාසං පවත්තයන්තො. අස්සාසොති බහි
 නික්ඛමනවාතො. පස්සාසොති අන්තො
 පවිසනවාතොති විනයට්ඨකථායං චුත්තං.
 සුත්තන්තට්ඨකථාසු පන උප්පට්ඨපාටියා
 ආගතං. තත්ථ සබ්බෙසමිපි ගබ්භසෙය්‍යකානං
 මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛමනකාලෙ පයමං
 අබ්භන්තරවාතො බහි නික්ඛමති. පච්ඡා
 බාහිරවාතො සුඛුමරජං ගහෙත්වා අබ්භන්තරං.

පවිසන්තො තාලුං ආභවිව නිබ්බායති. එවං
තාව අස්සාසපස්සාසා වෙදිතබ්බා.

යා පන තෙසං දීඝරස්සතා, සා
අද්ධානවසෙන වෙදිතබ්බා. යථා හී
ඔකාසද්ධානං ඵරිත්වා යීතං උදකං වා වාලිකා
වා “දීඝමුදකං දීඝා වාලිකා, රස්සමුදකං රස්සා
වාලිකා” ති වුච්චති, එවං වුණ්ණවිචුණ්ණාපි
අස්සාසපස්සාසා හත්ථීසරීරෙ ව අහිසරීරෙ ව
තෙසං අත්තභාවසඬිබ්බාතං දීඝං අද්ධානං
සණ්ඨකං පුරෙත්වා සණ්ඨකමෙව නික්ඛමන්ති.
තස්මා දීඝාති වුච්චන්ති. සුනඛසසාදීනං
අත්තභාවසඬිබ්බාතං රස්සං අද්ධානං සීඝං
පුරෙත්වා සීඝමෙව නික්ඛමන්ති, තස්මා
රස්සාති වුච්චන්ති. මනුස්සෙසු පන කෙච්චි
හත්ථීඅහිආදයො විය කාලද්ධානවසෙන දීඝං
අස්සසන්ති ව පස්සසන්ති ව. කෙච්චි
සුනඛසසාදයො විය රස්සං, තස්මා තෙසං
කාලවසෙන දීඝමද්ධානං නික්ඛමන්තා ව
පවිසන්තා ව තෙ “දීඝා” ඉත්තරමද්ධානං
නික්ඛමන්තා ව පවිසන්තා ව “රස්සා” ති
වෙදිතබ්බා.

තත්‍රායං භික්ඛු නවහාකාරෙහි දීසං
 අස්සසන්තො පස්සසන්තො ච ‘‘දීසං
 අස්සසාමි, පස්සසාමි’’ති පජානාති. එවං
 පජානතො චස්ස එකෙනාකාරෙන
 කායානුපස්සනාසතිපට්ඨානභාවනා
 සම්පජ්ජතිති වෙදිතඛිඛා. යථාහ පටිසම්භිදායං
 (පටි. ම. 1.166) –

‘‘කථං දීසං අස්සසන්තො දීසං
 අස්සසාමිති පජානාති. දීසං පස්සසන්තො
 දීසං පස්සසාමිති පජානාති. දීසං අස්සාසං
 අද්ධානසච්ඛාතෙ අස්සසති. දීසං පස්සාසං
 අද්ධානසච්ඛාතෙ පස්සසති. දීසං
 අස්සාසපස්සාසං අද්ධානසච්ඛාතෙ
 අස්සසතොපි පස්සසතොපි ඡන්දො
 උප්පජ්ජති. ඡන්දවසෙන තතො සුඛුමතරං
 දීසං අස්සාසං අද්ධානසච්ඛාතෙ අස්සසති.
 ඡන්දවසෙන තතො සුඛුමතරං දීසං
 පස්සාසං...පෙ.... දීසං අස්සාසපස්සාසං
 අද්ධානසච්ඛාතෙ අස්සසතිපි පස්සසතිපි.
 ඡන්දවසෙන තතො සුඛුමතරං දීසං
 අස්සාසපස්සාසං අද්ධානසච්ඛාතෙ

අස්සසතොපි පස්සසතොපි පාමොජ්ජං
උප්පජ්ජති. පාමොජ්ජවසෙන තතො
සුබ්බමතරං දීසං අස්සාසං අද්ධානසඬ්ඛාතෙ
අස්සසති. පාමොජ්ජවසෙන තතො
සුබ්බමතරං දීසං පස්සාසං...පෙ.... දීසං
අස්සාසපස්සාසං අද්ධානසඬ්ඛාතෙ
අස්සසතිපි පස්සසතිපි. පාමොජ්ජවසෙන
තතො සුබ්බමතරං දීසං අස්සාසපස්සාසං
අද්ධානසඬ්ඛාතෙ අස්සසතොපි
පස්සසතොපි දීසං අස්සාසපස්සාසා විත්තං
විචත්තති, උපෙක්ඛා සණ්ඨාති. ඉමෙහි
නවහි ආකාරෙහි දීසං අස්සාසපස්සාසා
කායො. උපට්ඨානං සති. අනුපස්සනා
ඤාණං. කායො උපට්ඨානං, නො සති. සති
උපට්ඨානඤ්චෙව සති ච. තාය සතියා
තෙන ඤාණෙන තං කායං අනුපස්සති.
තෙන වුච්චති කායෙ
කායානුපස්සනාසතිපට්ඨානභාවනා”ති.

එස නයො රස්සපදෙපි. අයං පන විසෙසො,
යථා එත්ථ “දීසං අස්සාසං
අද්ධානසඬ්ඛාතෙ”ති වුත්තං, එවමිධ “රස්සං
අස්සාසං ඉත්තරසඬ්ඛාතෙ අස්සසති”ති
ආගතං. තස්මා රස්සවසෙන යාව “තෙන

වූව්ව්නි කායෙ

කායානුපස්සනාසතිපට්ඨානභාවනා''ති, තාව
යොජෙතඛ්ඛං.

එවං අයං අද්ධානවසෙන ඉත්තරවසෙන ච
ඉමෙහාකාරෙහි අස්සාසපස්සාසෙ
පජානන්තො දීසං චා අස්සසන්තො දීසං
අස්සසාමීති පජානාති...පෙ.... රස්සං චා
පස්සසන්තො රස්සං පස්සසාමීති පජානාතීති
වෙදිතඛ්ඛො. එවං පජානතො චස්ස –

දීසො රස්සො ච අස්සාසො,
පස්සාසොපි ච තාදීසො;
චත්තාරො චණ්ණා චත්තන්ති,
නාසිකග්ගෙව හික්ඛුන්තොති. (පාරා. අට්ඨ.
2.165);

220. සඛ්ඛකායපට්ඨංවෙදී

අස්සසිස්සාමී...පෙ.... පස්සසිස්සාමීති
සික්ඛතීති සකලස්ස අස්සාසකායස්ස
ආදිමජ්ඣපරියොසානං විදිතං කරොන්තො
පාකටං කරොන්තො අස්සසිස්සාමීති සික්ඛති.
සකලස්ස පස්සාසකායස්ස
ආදිමජ්ඣපරියොසානං විදිතං කරොන්තො
පාකටං කරොන්තො පස්සසිස්සාමීති සික්ඛති.

එවං විදිතං කරොන්තො පාකටං කරොන්තො
 ඤාණසම්පයුත්තවිත්තෙන අස්සසති වෙව
 පස්සසති ව. තස්මා ‘‘අස්සසිස්සාමි
 පස්සසිස්සාමී’’ති සික්ඛතීති වුච්චති. එකස්ස හි
 හික්ඛුනො වුණ්ණවිචුණ්ණවිසටෙ
 අස්සාසකායෙ පස්සාසකායෙ වා ආදි පාකටො
 හොති, න මජ්ඣපරියොසානං. සො ආදිමෙව
 පරිග්ගහෙනුං සක්කොති, මජ්ඣපරියොසානෙ
 කිලමති. එකස්ස මජ්ඣං පාකටං හොති, න
 ආදිපරියොසානං. එකස්ස පරියොසානං
 පාකටං හොති, න ආදිමජ්ඣං. සො
 පරියොසානංයෙව පරිග්ගහෙනුං සක්කොති,
 ආදිමජ්ඣෙ කිලමති. එකස්ස සබ්බමිපි පාකටං
 හොති, සො සබ්බමිපි පරිග්ගහෙනුං සක්කොති,
 න කත්ථවි කිලමති, තාදියෙන භවිතබ්බන්ති
 දස්සෙන්තො ආහ – ‘‘සබ්බකායපට්ඨංවෙදී
 අස්සසිස්සාමීති...පෙ.... පස්සසිස්සාමීති
 සික්ඛතී’’ති.

තත්ථ සික්ඛතීති එවං සට්ඨි වායමති. යො වා
 තථාභුතස්ස සංවරො, අයමෙත්ථ
 අධිසීලසික්ඛා. යො තථාභුතස්ස සමාධි, අයං
 අධිවිත්තසික්ඛා. යා තථාභුතස්ස පඤ්ඤා, අයං
 අධිපඤ්ඤාසික්ඛාති ඉමා තිස්සො සික්ඛායො

තස්මිං ආරම්භණේ තාය සතියා තෙන
මනසිකාරෙන සික්ඛති ආසෙවති භාවෙති
බහුලීකරොතීති එවමෙත්ථ අත්ථො
දට්ඨබ්බො.

තත්ථ යස්මා පුරිමනයෙ කෙවලං
අස්සසිතබ්බං පස්සසිතබ්බමෙව, න ච අඤ්ඤං
කිඤ්චි කාතබ්බං. ඉතො පට්ඨාය පන
ඤාණුප්පාදනාදීසු යොගො කරණියො. තස්මා
තත්ථ අස්සසාමීති පජානාති පස්සසාමීති
පජානාතිච්චෙව චත්තමානකාලවසෙන පාළිං.
චත්ථා ඉතො පට්ඨාය කත්තබ්බස්ස
ඤාණුප්පාදනාදීනො ආකාරස්ස දස්සනත්ථං
සබ්බකායපට්ඨංචෙදී අස්සසිස්සාමීතිආදීනා
නයෙන අනාගතචචනවසෙන පාළි
ආරොපිතාති චෙදිතබ්බො.

පස්සම්භයං කායසච්චාරං

අස්සසිස්සාමීති...පෙ.... පස්සසිස්සාමීති

සික්ඛතීති ඔළාරිකං කායසච්චාරං

පස්සම්භෙත්තො පට්ඨපස්සම්භෙත්තො

නිරොධෙත්තො චූපසමෙත්තො අස්සසිස්සාමී

පස්සසිස්සාමීති සික්ඛති. තත්ථ එවං

ඔළාරිකසුඛමතා ච පස්සද්ධි ච චෙදිතබ්බො.

ඉමස්ස හි භික්ඛුනො පුබ්බෙ
අපරිග්ගහිතකාලෙ කායො ච චිත්තඤ්ච
සදරථා භොන්ති ඔලාරිකා. කායචිත්තානං
ඔලාරිකත්තෙ අවුපසන්තෙ අස්සාසපස්සාසාපි
ඔලාරිකා භොන්ති, බලවතරා හුත්වා
පවත්තන්ති, නාසිකා නප්පභොති, මුඛෙන
අස්සසන්තොපි පස්සසන්තොපි තිට්ඨති. යදා
පනස්ස කායොපි චිත්තමිපි පරිග්ගහිතා
භොන්ති, තදා තෙ සන්තා භොන්ති වුපසන්තා.
තෙසු වුපසන්තෙසු අස්සාසපස්සාසා සුබ්බමා
හුත්වා පවත්තන්ති, “අත්ථි නු බො නත්ථි” ති
විචෙතබ්බතාකාරප්පත්තා භොන්ති.

සෙය්‍යථාපි පුරිසස්ස ධාවිත්වා, පබ්බතා වා
ඔරොහිත්වා, මහාහාරං වා සීසතො
ඔරොපෙත්වා යීතස්ස ඔලාරිකා
අස්සාසපස්සාසා භොන්ති, නාසිකා
නප්පභොති, මුඛෙන අස්සසන්තොපි
පස්සසන්තොපි තිට්ඨති. යදා පනෙස තං
පරිස්සමං විනොදෙත්වා න්හත්වා ච පිචිත්වා ච
අල්ලසාටකං හදයෙ කත්වා සීතාය ඡායාය
නිපන්තො භොති, අථස්ස තෙ
අස්සාසපස්සාසා සුබ්බමා භොන්ති “අත්ථි නු
බො නත්ථි” ති විචෙතබ්බතාකාරප්පත්තා,

එවමෙව ඉමස්ස හික්ඛුනො පුබ්බෙ
 අපරිග්ගහිතකාලෙ කායො ච...පෙ....
 විචෙතබ්බතාකාරජපත්තා හොත්ති. තං කිස්ස
 හෙතු? තථා හිස්ස පුබ්බෙ අපරිග්ගහිතකාලෙ
 “ඔලාරිකොලාරිකෙ කායසච්චාරො
 පස්සමිහෙමී” ති
 ආභොගසමන්තාභාරමනසිකාරපච්චවෙක්ඛ
 ණා නත්ථි, පරිග්ගහිතකාලෙ පන අත්ථි.
 තෙනස්ස අපරිග්ගහිතකාලතො
 පරිග්ගහිතකාලෙ කායසච්චාරො සුඛුමො
 හොති. තෙනාහු පොරාණා –

“සාරද්දෙධෙ කායෙ චිත්තෙ ච, අධිමත්තං
 පචත්තති;
 අසාරද්දධම්මිහි කායම්මිහි, සුඛුමං
 සම්පචත්තති” ති. (පාරා. අට්ඨ. 2.165);

221. පරිග්ගහෙපි ඔලාරිකො,
 පඨමජ්ඣානුපචාරෙ සුඛුමො. තස්මිම්පි
 ඔලාරිකො, පඨමජ්ඣානෙ සුඛුමො.
 පඨමජ්ඣානෙ ච දුතියජ්ඣානුපචාරෙ ච
 ඔලාරිකො, දුතියජ්ඣානෙ සුඛුමො.
 දුතියජ්ඣානෙ ච තතියජ්ඣානුපචාරෙ ච
 ඔලාරිකො, තතියජ්ඣානෙ සුඛුමො.

තනියජ්ඣානෙ ච චතුත්ථජ්ඣානුපවාලෙ ච
ඔලාරිකො, චතුත්ථජ්ඣානෙ අතිසුඛමො
අප්පචත්තිමෙව පාපුණාතීති. ඉදං තාව
දීසහාණකසංයුත්තහාණකානං මතං.

මජ්ඣිමනිකායෙ පන පටමජ්ඣානෙ
ඔලාරිකො, දුතියජ්ඣානුපවාලෙ සුඛමොති
ඵචං හෙට්ඨිමහෙට්ඨිමජ්ඣානනො
උපරුපරිජ්ඣානුපවාලෙපි සුඛමතරමිච්ඡන්ති.
සබ්බෙසඤ්ඤෙව පන මතෙන
අපරිග්ගහිතකාලෙ පචත්තකායසඬ්ඛාරො
පරිග්ගහිතකාලෙ පටිප්පස්සමිහති.
පරිග්ගහිතකාලෙ පචත්තකායසඬ්ඛාරො
පටමජ්ඣානුපවාලෙ...පෙ....
චතුත්ථජ්ඣානුපවාලෙ පචත්තකායසඬ්ඛාරො
චතුත්ථජ්ඣානෙ පටිප්පස්සමිහති. අයං තාව
සමථෙ නයො.

විපස්සනායං පන අපරිග්ගහෙ පචත්තො
කායසඬ්ඛාරො ඔලාරිකො, මහාභූතපරිග්ගහෙ
සුඛමො. සොපි ඔලාරිකො,
උපාදාරුපපරිග්ගහෙ සුඛමො. සොපි
ඔලාරිකො, සකලරුපපරිග්ගහෙ සුඛමො.
සොපි ඔලාරිකො, අරුපපරිග්ගහෙ සුඛමො.

සොපි ඔළාරිකො, රූපාරූපපරිග්ගහෙ සුඛුමො.
 සොපි ඔළාරිකො, පච්චයපරිග්ගහෙ සුඛුමො.
 සොපි ඔළාරිකො,
 සප්පච්චයනාමරූපපරිග්ගහෙ සුඛුමො. සොපි
 ඔළාරිකො, ලක්ඛණාරම්මණිකවිපස්සනාය
 සුඛුමො. සොපි දුඛිඛලවිපස්සනාය ඔළාරිකො,
 ඛලවිපස්සනාය සුඛුමො. තත්ථ පුඛිඛෙ
 චුත්තනායෙනෙව පුරිමස්ස පුරිමස්ස පච්ඡිමෙන
 පච්ඡිමෙන පටිප්පස්සද්ධි වෙදිතඛිඛා.
 එවමෙත්ථ ඔළාරිකසුඛුමතා ච පස්සද්ධි ච
 වෙදිතඛිඛා.

පටිසම්භිදායං (පටි. ම. 1.171) පනස්ස සද්ධිං
 චොදනාසොධනාහි එවමත්ථො චුත්තො –

“කථං පස්සම්භයං කායසච්චාරං
 අස්සසිස්සාමි...පෙ.... පස්සසිස්සාමිති
 සික්ඛති? කතමෙ කායසච්චාරා? දීසං
 අස්සාසපස්සාසා කාසිකා එතෙ ධම්මා
 කායපට්ඨද්ධා කායසච්චාරා. තෙ
 කායසච්චාරෙ පස්සම්භෙන්තො
 නිරොධෙන්තො චූපසමෙන්තො
 සික්ඛති...පෙ.... යථාරූපෙහි
 කායසච්චාරෙහි කායස්ස ආනමනා,

විනමනා, සන්තමනා, පණමනා, ඉඤ්ජනා,
 එන්දනා, චලනා, කම්පනා පස්සම්භයං
 කායසච්චාරං අස්සසිස්සාමීති සික්ඛති,
 පස්සම්භයං කායසච්චාරං පස්සසිස්සාමීති
 සික්ඛති. යථාරූපෙහි කායසච්චාරෙහි
 කායස්ස න ආනමනා, න විනමනා, න
 සන්තමනා, න පණමනා, අනිඤ්ජනා,
 අඑන්දනා, අචලනා, අකම්පනා සන්තං
 සුබ්බමං පස්සම්භයං කායසච්චාරං
 අස්සසිස්සාමි පස්සසිස්සාමීති සික්ඛති.

“ඉති කිර පස්සම්භයං කායසච්චාරං
 අස්සසිස්සාමීති සික්ඛති. පස්සම්භයං
 කායසච්චාරං පස්සසිස්සාමීති සික්ඛති. එවං
 සන්තෙ වාතුපලද්ධියා ච පභාවනා න
 භොති. අස්සාසපස්සාසානඤ්ච පභාවනා න
 භොති. ආනාපානස්සතියා ච පභාවනා න
 භොති, ආනාපානස්සතියමාධිස්ස ච
 පභාවනා න භොති, න ච නං තං
 සමාපත්තිං පණ්ඩිතා සමාපජ්ජන්තිපි
 චුට්ඨහන්තිපි.

“ඉති කිර පස්සම්භයං කායසච්චාරං
 අස්සසිස්සාමි පස්සසිස්සාමීති සික්ඛති. එවං

සන්තෙ වාතුපලද්ධියා ච පභාවනා හොති,
අස්සාසපස්සාසානඤ්ච පභාවනා හොති,
ආනාපානස්සතියා ච පභාවනා හොති,
ආනාපානස්සතිසමාධිස්ස ච පභාවනා
හොති, තඤ්ච නං සමාපත්තිං පණ්ඩිතා
සමාපජ්ජන්තිපි චුට්ඨහන්තිපි. යථා කථං
වීය?

“සෙය්‍යථාපි කංසෙ ආකොට්තෙ පයමං
ඔලාරිකා සද්දා පවත්තන්ති. ඔලාරිකානං
සද්දානං නිමිත්තං සුගහිතත්තා
සුමනසිකතත්තා සුපධාරිතත්තා නිරුද්ධෙපි
ඔලාරිකෙ සද්දෙ අථ පච්ඡා සුබ්බමකා සද්දා
පවත්තන්ති. සුබ්බමකානං සද්දානං නිමිත්තං
සුග්ගහිතත්තා සුමනසිකතත්තා
සුපධාරිතත්තා නිරුද්ධෙපි සුබ්බමකෙ සද්දෙ
අථ පච්ඡා සුබ්බමසද්දනිමිත්තාරම්මණතාපි
විත්තං පවත්තති, එවමෙව පයමං ඔලාරිකා
අස්සාසපස්සාසා පවත්තන්ති. ඔලාරිකානං
අස්සාසපස්සාසානං නිමිත්තං
සුග්ගහිතත්තා සුමනසිකතත්තා
සුපධාරිතත්තා නිරුද්ධෙපි ඔලාරිකෙ
අස්සාසපස්සාසෙ අථ පච්ඡා සුබ්බමකා
අස්සාසපස්සාසා පවත්තන්ති. සුබ්බමකානං

අස්සාසපස්සාසානං නිමිත්තං
සුග්ගහිතත්තා සුමනසිකතත්තා
සුපධාරිතත්තා නිරුද්ධෙපි සුබ්බමකෙ
අස්සාසපස්සාසෙ අථ පච්ඡා

සුබ්බමඅස්සාසපස්සාසනිමිත්තාරම්මණනාපි
චිත්තං න වික්ඛෙපං ගච්ඡති.

“එවං සන්තෙ වාතුපලද්ධියා ච පභාවනා
හොති, අස්සාසපස්සාසානඤ්ච පභාවනා
හොති, ආනාපානස්සතියා ච පභාවනා
හොති, ආනාපානස්සතිසමාධිස්ස ච
පභාවනා හොති, තඤ්ච නං සමාපත්තිං
පණ්ඩිතා සමාපජ්ජන්තිපි වුට්ඨහන්තිපි.
පස්සම්භයං කායසච්චාරං අස්සාසපස්සාසා
කායො, උපට්ඨානං සති, අනුපස්සනා
ඤාණං, කායො උපට්ඨානං, නො සති, සති
උපට්ඨානඤ්චෙව සති ච, තාය සතියා
තෙන ඤාණෙන තං කායං අනුපස්සති.
තෙන වුච්චති කායෙ කායානුපස්සනා
සතිපට්ඨානභාවනා” ති.

අයං තාවෙත්ථ කායානුපස්සනාවසෙන
චුත්තස්ස පට්ඨමචතුක්කස්ස
අනුපුබ්බපදවණ්ණනා.

222. යස්මා පනෙන්ඵ ඉදමෙව චතුක්කං
 ආදිකම්මිකස්ස කම්මට්ඨානවසෙන චුත්තං.
 ඉතරානි පන තිණි චතුක්කානි එත්ඵ
 පත්තජ්ඣානස්ස
 වෙදනාවිත්තධම්මානුපස්සනාවසෙන චුත්තානි.
 තස්මා ඉදං කම්මට්ඨානං භාවෙත්වා
 ආනාපානචතුත්ඵජ්ඣානපදට්ඨානාය
 විපස්සනාය සහ පටිසම්භිදානි අරහත්තං
 පාපුණිතුකාමෙන ආදිකම්මිකෙන
 කුලපුත්තෙන පුබ්බෙ චුත්තනයෙනෙව
 සීලපරිසොධනාදීනි සබ්බකිච්චානි කත්වා
 චුත්තජ්ජකාරස්ස ආචරියස්ස සන්තිකෙ
 පඤ්චසන්ධිකං කම්මට්ඨානං උග්ගහෙතබ්බං.

තත්ත්වම පඤ්ච සන්ධියො උග්ගහො,
 පරිපුච්ඡා, උපට්ඨානං, අජ්ජනා, ලක්ඛණන්ති.
 තත්ඵ උග්ගහො නාම කම්මට්ඨානස්ස
 උග්ගණ්හනං. පරිපුච්ඡා නාම කම්මට්ඨානස්ස
 පරිපුච්ඡනා. උපට්ඨානං නාම කම්මට්ඨානස්ස
 උපට්ඨානං. අජ්ජනා නාම කම්මට්ඨානස්ස
 අජ්ජනා. ලක්ඛණං නාම කම්මට්ඨානස්ස
 ලක්ඛණං. “එවංලක්ඛණමිදං

කම්මට්ඨාන''න්ති

කම්මට්ඨානසභාවූපධාරණන්ති චුත්තං භොති.

එවං පඤ්චසන්ධිකං කම්මට්ඨානං
උග්ගණ්හන්තො අත්තනාපි න කිලමති,
ආචරියමිපි න විභෙසෙති. තස්මා ටොකං
උද්දිසාපෙත්වා බහුකාලං සජ්ඣායිත්වා එවං
පඤ්චසන්ධිකං කම්මට්ඨානං උග්ගහෙත්වා
ආචරියස්ස සන්තිකෙ වා අඤ්ඤත්‍ර වා පුබ්බෙ
චුත්තජ්ජකාරෙ සෙනාසනෙ වසන්තෙන
උපච්ඡන්තචුද්දකපලිබොධෙන
කතහත්තකිච්චෙන හත්තසම්මදං
පට්ඨිතොදෙත්වා සුබ්බිසිත්තෙන
රතනත්තයගුණානුස්සරණෙන චිත්තං
සම්පහංසෙත්වා ආචරියුග්ගහතො එකපදමිපි
අසම්මුස්හන්තෙන ඉදං
ආනාපානස්සතිකම්මට්ඨානං මනසි කාතබ්බං.
තත්‍රායං මනසිකාරවිධි -

223.

ගණනා අනුබන්ධනා, චුසනා ධ්පනා
සල්ලක්ඛණා;
විචට්ඨනා පාරිසුද්ධි, තෙසඤ්ච
පට්ඨස්සනාති.

තත්ථ ගණනාති ගණනායෙව.
අනුබන්ධනාති අනුවහනා. චූසනාති
චූට්ඨට්ඨානං. ඨපනාති අප්පනා.
සල්ලක්ඛණාති විපස්සනා. විචට්ටනාති
මග්ගො. පාරිසුද්ධිති ඵලං. තෙසඤ්ච
පට්ඨපස්සනාති පච්චචෙක්ඛණා.

තත්ථ ඉමිනා ආදිකම්මිකෙන කුලපුත්තෙන
පඨමං ගණනාය ඉදං කම්මට්ඨානං මනසි
කාතබ්බං. ගණෙන්තෙන ච පඤ්චන්තං
හෙට්ඨා න ඨපෙතබ්බං. දසන්තං උපරි න
නෙතබ්බං. අන්තරා බණ්ඩං න දස්සෙතබ්බං.
පඤ්චන්තං හෙට්ඨා ඨපෙන්තස්ස හි සම්බාධෙ
ඔකාසෙ චිත්තූප්පාදො චිජ්චන්දති සම්බාධෙ
චෛ සන්තිරුද්ධගොගණො විය. දසන්තම්පි
උපරි නෙන්තස්ස ගණනනිස්සිතකො
චිත්තූප්පාදො හොති. අන්තරා බණ්ඩං
දස්සෙන්තස්ස “සිබාප්පත්තං නු ඛො මෙ
කම්මට්ඨානං, නො” ති චිත්තං චිකම්පති.
තස්මා ඵතෙ දොසෙ චජ්ජෙත්වා ගණෙතබ්බං.

ගණෙන්තෙන ච පඨමං දන්ධගණනාය
ධඤ්ඤමාපකගණනාය ගණෙතබ්බං.
ධඤ්ඤමාපකො හි නාලිං පුරෙත්වා

“එක”ත්ති වත්වා ඔකිරති. පුන පුරෙත්තො කිඤ්චි කවචරං දිස්වා තං ඡඩ්ඛෙන්තො “එකං එක”ත්ති වදති. එස නයො ද්වෙ ද්වෙතිආදීසු. එවමෙව ඉමිනාපි අස්සාසපස්සාසෙසු යො උපට්ඨාති, තං ගහෙන්වා “එකං එක”ත්ති ආදිං කත්වා යාව “දස දසා”ති පවත්තමානං පවත්තමානං උපලක්ඛෙන්වාව ගණෙතඛිඛං. තස්ස එවං ගණයතො නික්ඛමන්තා ව පවිසන්තා ව අස්සාසපස්සාසා පාකටා භොන්ති.

අථානෙන තං දන්ධගණනං
ධඤ්ඤමාපකගණනං පහාය සීසගණනාය
ගොපාලකගණනාය ගණෙතඛිඛං. ඡෙකො හි
ගොපාලකො සක්ඛරාදයො උච්ඡඩ්ඛගෙන
ගහෙන්වා රජ්ජුදණ්ඩහත්ථො පාතොව වජං
ගන්ත්වා ගාවො පිට්ඨියං පහරිත්වා
පලිසත්ථම්හමත්ථකෙ නිසින්තො
ද්වාරජ්ජත්තං ද්වාරජ්ජත්තංයෙව ගාවිං එකා
ද්වෙති සක්ඛරං ඛිපිත්වා ගණෙති. තියාමරත්තිං
සම්බාධෙ ඔකාසෙ දුක්ඛං චුත්ථගොගණො
නික්ඛමන්තො නික්ඛමන්තො අඤ්ඤමඤ්ඤං
උපනිසංසන්තො වෙගෙන වෙගෙන
පුඤ්ජපුඤ්ජො හුත්වා නික්ඛමති. සො

වෙගෙන වෙගෙන “කිණි වත්තාරි පඤ්ච දසා” ති ගණෙකියෙව, එවමිමස්සාපි පුරිමනයෙන ගණයතො අස්සාසපස්සාසා පාකටා හුත්වා සීසං සීසං පුනප්පුනං සඤ්චරන්ති. තතොනෙන “පුනප්පුනං සඤ්චරන්ති” ති ඤත්වා අන්තො ච බහි ච අගහත්වා ද්වාරප්පත්තං ද්වාරප්පත්තංයෙව ගහත්වා “එකො ද්වෙ කිණි වත්තාරි පඤ්ච ඡ. එකො ද්වෙ කිණි වත්තාරි පඤ්ච ඡ සත්ත...පෙ.... අට්ඨ, නව, දසා” ති සීසං සීයං ගණෙතබ්බමෙව. ගණනපට්ඨද්ධෙ හි කම්මට්ඨානෙ ගණනබලෙනෙව චිත්තං එකග්ගං හොති, අරිත්තූපත්ථම්හනවසෙන වණ්ඩසොතෙ නාවාට්ඨපනමිව.

තස්සෙවං සීසං සීසං ගණයතො කම්මට්ඨානං නිරන්තරං පවත්තං විය හුත්වා උපට්ඨාති. අථ නිරන්තරං පවත්තකීති ඤත්වා අන්තො ච බහි ච වාතං අපරිග්ගහත්වා පුරිමනයෙනෙව වෙගෙන වෙගෙන ගණෙතබ්බං. අන්තො පවිසනවාතෙන හි සද්ධිං චිත්තං පවෙසයතො අබ්හන්තරං වාතබ්හාහතං මෙදපුරිතං විය හොති. බහි නික්ඛමනවාතෙන සද්ධිං චිත්තං නීහරතො

බහිද්ධා පුපුත්තාරම්මණෙ චිත්තං වික්ඛිපති.
චුට්ඨචුට්ඨොකාසෙ පන සතිං යපෙත්වා
භාවෙන්තස්සෙව භාවනා සම්පජ්ජති. තෙන
චුත්තං “අත්තො ච බහි ච වාතං
අපරිග්ගහෙත්වා පුරිමනයෙතෙව වෙගෙන
වෙගෙන ගණෙතඛ්ඛි” ත්ති.

කීවචිරං පතෙනං ගණෙතඛ්ඛිත්ති? යාව
චිතා ගණනාය අස්සාසපස්සාසාරම්මණෙ සති
සන්තිට්ඨති. බහිවිසට්ඨිතක්කච්චිඡෙදං කත්වා
අස්සාසපස්සාසාරම්මණෙ
සතිසණ්ඨාපනත්ථංයෙව හී ගණනාති.

224. ඵචං ගණනාය මනසි කත්වා අ
නුබන්ධනාය මනසි කාතඛ්ඛං. අනුබන්ධනා
නාම ගණනං පටිසංහරිත්වා සතියා නිරන්තරං
අස්සාසපස්සාසානං අනුගමනං. තඤ්ච ඛො න
ආදිමජ්ඣපරියොසානානුගමනවසෙන.
බහිනික්ඛමනවාතස්ස හී නාහි ආදි, හදයං
මජ්ඣං, නාසිකග්ගං පරියොසානං.
අබ්භන්තරං පටිසනවාතස්ස නාසිකග්ගං ආදි,
හදයං මජ්ඣං නාහි පරියොසානං. තඤ්චස්ස
අනුගච්ඡතො වික්ඛෙපගතං චිත්තං සාරද්ධාය
වෙච භොති ඉඤ්ජනාය ච. යථාහ —

“අස්සාසාදිමජ්ඣපරියොසානං සතියා
 අනුගච්ඡතො අජ්ඣත්තං වික්ඛෙපගතෙන
 චිත්තෙන කායොපි චිත්තමිපි සාරද්ධා ච
 භොන්ති ඉඤ්ජිතා ච එන්දිතා ච.
 පස්සාසාදිමජ්ඣපරියොසානං සතියා
 අනුගච්ඡතො බහිද්ධා වික්ඛෙපගතෙන
 චිත්තෙන කායොපි චිත්තමිපි සාරද්ධා ච
 භොන්ති ඉඤ්ජිතා ච එන්දිතා චා”ති (පටි.
 ම. 1.157).

තස්මා අනුබන්ධනාය මනසිකරොන්තෙන
 ආදිමජ්ඣපරියොසානවසෙන න මනසි
 කාතබ්බං. අපිච ඛො චුසනාවසෙන ච
 ඨපනාවසෙන ච මනසි කාතබ්බං.
 ගණනානුබන්ධනාවසෙන විය හි
 චුසනාඨපනාවසෙන විසුං මනසිකාරො නත්ථී.
 චුට්ඨචුට්ඨට්ඨානෙයෙව පන ගණන්තො
 ගණනාය ච චුසනාය ච මනසි කරොති.
 තත්ථෙච ගණනං පටිසංහරිත්වා තෙ සතියා
 අනුබන්ධන්තො, අජ්පනාවසෙන ච චිත්තං
 ඨපෙන්තො අනුබන්ධනාය ච චුසනාය ච
 ඨපනාය ච මනසි කරොතීති වුච්චති.
 ස්වායමත්ථො අට්ඨකථාසු

වුත්තපඬිගුළදොවාරිකූපමාහි පටිසම්භිදායං
වුත්තකකචූපමාය ච වෙදිතබ්බො.

225. තත්‍රායං පඬිගුළොපමා – සෙය්‍යථාපි
පඬිගුළො දොලාය කීළතං මාතාපුත්තානං
දොලං බිපිත්වා තත්ථෙව දොලාථම්භමුලෙ
නිසින්තො කමෙන ආගච්ඡන්තස්ස ච
ගච්ඡන්තස්ස ච දොලාථලකස්ස උභො
කොට්ඨො මජ්ඣංකද්ව පස්සති, න ච
උභොකොට්ඨමජ්ඣානං දස්සන්තං ඛ්‍යාවටො
හොති, එවමෙවායං හික්ඛු සතිවසෙන
උපනිබන්ධනථම්භමුලෙ යත්වා
අස්සාසපස්සාසදොලං බිපිත්වා තත්ථෙව
නිමිත්තෙ සතියා නිසීදන්තො කමෙන
ආගච්ඡන්තානඤ්ච ගච්ඡන්තානඤ්ච
චුට්ඨට්ඨානෙ අස්සාසපස්සාසානං
ආදිමජ්ඣපරිඨොසානං සතියා අනුගච්ඡන්තො
තත්ථ ච චිත්තං යපෙන්නො පස්සති, න ච
තෙසං දස්සන්තං ඛ්‍යාවටො හොති, අයං
පඬිගුළොපමා.

226. අයං පන දොවාරිකූපමා – සෙය්‍යථාපි
දොවාරිකො නගරස්ස අන්තො ච බහි ච පුරිසෙ
“කො ත්වං, කුතො වා ආගතො, කුහිං වා

ගව්‍යභි, කිං වා තෙ හත්ථෙ” ති න වීමංසති. න
හි තස්ස තෙ භාරා, ද්වාරජපත්තං
ද්වාරජපත්තංයෙව පන වීමංසති, එවමෙව
ඉමස්ස හික්ඛුතො අත්තොපවිට්ඨවාතා ව
බහිනික්ඛන්තවාතා ව න භාරා භොන්ති,
ද්වාරජපත්තා ද්වාරජපත්තායෙව භාරාති අයං
දොවාරිකුපමා.

**227. කකචුපමා පන ආදිතො පට්ඨාය එවං
වෙදිතබ්බා. චුත්තඤ්ඤෙතං –**

“නිමිත්තං අස්සාසපස්සාසා,
අනාරම්මණමෙකචිත්තස්ස;
අජානතො ව තයො ධම්මෙ, භාවනා
නුපලබ්භති.

“නිමිත්තං අස්සාසපස්සාසා,
අනාරම්මණමෙකචිත්තස්ස;
ජානතො ව තයො ධම්මෙ, භාවනා
උපලබ්භති” ති. (පටි. ම. 1.159);

“කථං ඉමෙ තයො ධම්මා එකචිත්තස්ස
ආරම්මණා න භොන්ති, න විමෙ තයො
ධම්මා අවිදිතා භොන්ති, න ව චිත්තං
වික්ඛෙපං ගව්‍යති, පධානඤ්ඤව පඤ්ඤායති,

පයොගඤ්ච සාධෙති, විසෙසමධි ගච්ඡති?
සෙය්‍යථාපි රුක්ඛො සමෙ භූමිභාගෙ
නික්ඛිත්තො, තමෙනං පුරිසො කකචෙන
ජිත්ඳෙය්‍ය. රුක්ඛෙ චුට්ඨකකචදන්තානං
වසෙන පුරිසස්ස සති උපට්ඨිතා හොති, න
ආගතෙ වා ගතෙ වා කකචදන්තෙ මනසි
කරොති, න ආගතා වා ගතා වා
කකචදන්තා අවිදිතා හොන්ති, පධානඤ්ච
පඤ්ඤායති, පයොගඤ්ච සාධෙති,
විසෙසමධිගච්ඡති.

“යථා රුක්ඛො සමෙ භූමිභාගෙ
නික්ඛිත්තො, එවං උපනිබන්ධනානිමිත්තං.
යථා කකචදන්තා, එවං අස්සාසපස්සාසා.
යථා රුක්ඛෙ චුට්ඨකකචදන්තානං වසෙන
පුරිසස්ස සති උපට්ඨිතා හොති, න ආගතෙ
වා ගතෙ වා කකචදන්තෙ මනසි කරොති,
න ආගතා වා ගතා වා කකචදන්තා අවිදිතා
හොන්ති, පධානඤ්ච පඤ්ඤායති,
පයොගඤ්ච සාධෙති, විසෙසමධිගච්ඡති,
එවමෙව හික්ඛු නාසිකග්ගෙ වා
මුඛනිමිත්තෙ වා සතිං උපට්ඨපෙත්වා
නිසින්තො හොති, න ආගතෙ වා ගතෙ වා
අස්සාසපස්සාසෙ මනසි කරොති, න ව

ආගතා වා ගතා වා අස්සාසපස්සාසා අවිදිතා
හොන්ති, පධානඤ්ච පඤ්ඤායති,
පයොගඤ්ච සාධෙති, විසෙසමධිගච්ඡති.

“පධානන්ති කතමං පධානං?

ආරද්ධවීරියස්ස කායොපි චිත්තමපි
කම්මනියං හොති, ඉදං පධානං. කතමො
පයොගො? ආරද්ධවීරියස්ස උපක්කිලෙසා
පහීයන්ති, විතක්කා චූපසමන්ති, අයං
පයොගො. කතමො විසෙසො?

ආරද්ධවීරියස්ස සංයොජනා පහීයන්ති,
අනුසයා ඛ්‍යන්තී හොන්ති, අයං විසෙසො.
ඵචං ඉමෙ තයො ධම්මා ඵකචිත්තස්ස
ආරම්මණා න හොන්ති, න විමෙ තයො
ධම්මා අවිදිතා හොන්ති, න ච චිත්තං
වික්ඛෙපං ගච්ඡති, පධානඤ්ච පඤ්ඤායති,
පයොගඤ්ච සාධෙති, විසෙසමධිගච්ඡති
(පටි. ම. 1.159).

“ආනාපානස්සති යස්ස, පරිපුණ්ණා
සුභාවිතා;
අනුපුබ්බං පරිචිතා, යථා බුද්ධෙන
දෙසිතා;

සො ඉමං ලොකං පභාසෙති, අබ්භා
මුත්තොව චන්දිමා”ති. (පටි. ම. 1.160);

අයං කකචුපමා. ඉධ පනස්ස
ආගතාගතවසෙන අමනසිකාරමත්තමෙව
පයොජනන්ති වෙදිතබ්බං.

228. ඉදං කම්මට්ඨානං මනසිකරොතො
කස්සචි න විරෙනෙව නිමිත්තඤ්ච උප්පජ්ජති,
අවසෙසකධානචිගපට්ඨණ්ඩිතා
අප්පනාසඬ්ඛාතා යපනා ච සම්පජ්ජති. කස්සචි
පන ගණනාවසෙනෙව මනසිකාරකාලතො
පභුති අනුක්කමතො
ඔලාරිකඅස්සාසපස්සාසනිරොධවසෙන
කායදරථෙ චුපසන්තෙ කායොපි චිත්තමිපි
ලහුකං හොති, සරීරං ආකාසෙ
ලඬ්ඝනාකාරප්පත්තං විය හොති. යථා
සාරද්ධකායස්ස මඤ්චෙව චා පීඨෙ චා නිසීදතො
මඤ්චපීඨං ඔනමති, විකුජති, පච්චත්ථරණං
චලිං ගණ්හාති. අසාරද්ධකායස්ස පන
නිසීදතො නෙව මඤ්චපීඨං ඔනමති, න
විකුජති, න පච්චත්ථරණං චලිං ගණ්හාති,
තුලපිචුපුරිතං විය මඤ්චපීඨං හොති. කස්මා?
යස්මා අසාරද්ධො කායො ලහුතො හොති.

එවමෙව ගණනාවසෙන මනසිකාරකාලතො
පහුති අනුක්කමතො
ඔලාරිකඅස්සාසපස්සාසනිරොධවසෙන
කායදරථෙ චූපසන්තෙ කායොපි චිත්තමිපි
ලහුකං හොති, සරීරං ආකාසෙ
ලඬිසනාකාරජපත්තං විය හොති.

තස්ස ඔලාරිකෙ අස්සාසපස්සාසෙ නිරුද්ධෙ
සුඛුමස්සාසපස්සාසනිමිත්තාරම්මණං චිත්තං
පවත්තති. තස්මිමිපි නිරුද්ධෙ අපරාපරං තතො
සුඛුමතරං සුඛුමතරං නිමිත්තාරම්මණං
පවත්තතියෙව. කථං? යථා පුරිසො මහනියා
ලොභසලාකාය කංසථාලං ආකොට්ඨයා,
එකජ්ජහාරෙන මහාසද්දො උජ්ජජ්ජෙයා,
තස්ස ඔලාරිකසද්දාරම්මණං චිත්තං
පවත්තෙයා. නිරුද්ධෙ ඔලාරිකෙ සද්දෙ අථ
පච්ඡා සුඛුමසද්දනිමිත්තාරම්මණං, තස්මිමිපි
නිරුද්ධෙ අපරාපරං තතො සුඛුමතරං
සුඛුමතරං සද්දනිමිත්තාරම්මණං පවත්තතෙව,
එවන්ති වෙදිතඛ්ඛං. චූත්තමිපිවෙනං –
“සෙය්‍යථාපි කංසෙ ආකොට්ඨෙ” ති (පටි. ම.
1.171) චිත්ථාරො.

229. යථා හි අඤ්ඤාති කම්මට්ඨානාති
 උපරුපරි විභූතාති භොන්ති, න තථා ඉදං. ඉදං
 පන උපරුපරි භාවෙන්තස්ස සුබ්බමත්තං ගච්ඡති,
 උපට්ඨානම්පි න උපගච්ඡති, එවං
 අනුපට්ඨහන්තෙ පන තස්මිං තෙන හික්ඛුනා
 උට්ඨායාසනා චම්මබ්බණ්ඩං පජ්චොටෙත්වා න
 ගන්තබ්බං. කිං කාතබ්බං? “ආචරියං
 සුච්ඡිස්සාමී” ති වා, “නට්ඨං දාති මෙ
 කම්මට්ඨාන” ති වා න වුට්ඨාතබ්බං.
 ඉරියාපථං විකොපෙත්වා ගච්ඡතො හි
 කම්මට්ඨානං නවනවමෙව භොති. තස්මා
 යථාතිසිත්තෙනෙව දෙසතො ආහරිතබ්බං.

තත්‍රායං ආහරණුපායො, තෙන හි හික්ඛුනා
 කම්මට්ඨානස්ස අනුපට්ඨානභාවං ඤත්වා ඉති
 පට්ඨඤ්ඤික්ඛිතබ්බං, ඉමෙ අස්සාසපස්සාසා
 නාම කත්ථ අත්ථි, කත්ථ නත්ථි. කස්ස වා
 අත්ථි, කස්ස වා නත්ථිති. අථෙවං
 පට්ඨඤ්ඤික්ඛිතා ඉමෙ අත්තොමාතුකුච්ඡියං
 නත්ථි, උදකෙ නිමුග්ගානං නත්ථි, තථා
 අසඤ්ඤිභූතානං, මතානං,
 චතුත්ථජ්ඣානසමාපන්තානං,
 රුපාරුපහවසමච්ඡිනං,
 නිරොධසමාපන්තානන්ති ඤත්වා එවං

අත්තනාව අත්තා පටිච්චාදෙනඛ්ඛො “නනු
 ත්චං, පණ්ඨිත, නෙව මාතුකුච්ඡිගතො, න
 උදකෙ නිමුග්ගො, න අසඤ්ඤිභූතො, න
 මතො, න චතුත්ථජ්ඣානසමාපන්තො, න
 රූපාරූපභවසමඛ්ඛි, න නිරොධසමාපන්තො.
 අත්ථියෙව තෙ අස්සාසපස්සාසා,
 මන්දපඤ්ඤතාය පන පරිග්ගහෙනුං න
 සක්කොසී” ති. අථානෙන පකතිච්චිට්ඨවසෙන
 චිත්තං ධ්වෙත්වා මනසිකාරො
 පවත්තෙතඛ්ඛො. ඉමෙ හි දීඝනාසිකස්ස
 නාසාපුටං සට්ඨෙත්තා පවත්තන්ති.
 රස්සනාසිකස්ස උත්තරොට්ඨං. තස්මානෙන
 ඉමං නාම ධානං සට්ඨෙත්තීති නිමිත්තං
 ධ්වෙතඛ්ඛං. ඉමමෙව හි අත්ථවසං පටිච්ච
 චුත්තං භගවතා – “නාහං, භික්ඛවෙ,
 මුට්ඨසතිස්ස අසම්පජානස්ස
 ආනාපානස්සතිභාවනං වදාමී” ති (ම. නි.
 3.149; සං. නි. 5.992).

230. කිඤ්චාපි හි යංකිඤ්චි කම්මට්ඨානං
 සතස්ස සම්පජානස්සෙව සම්පජ්ජති. ඉතො
 අඤ්ඤං පන මනසිකරොන්තස්ස පාකටං
 භොති. ඉදං පන ආනාපානස්සතිකම්මට්ඨානං
 ගරුකං ගරුකභාවනං

බුද්ධපච්චෙකබුද්ධබුද්ධපුත්තානං
මහාපුරිසානංයෙව මනසිකාරභූමිභූතං, න චෙව
ඉත්තරං, න ච ඉත්තරසත්තසමාසෙවිතං. යථා
යථා මනසි කරියති, තථා තථා සත්තඤ්චෙව
හොති සුබ්බමඤ්ච. තස්මා එත්ථ බලවතී සති ච
පඤ්ඤා ච ඉච්ඡිතබ්බා.

යථා හි මට්ඨසාටකස්ස තුන්තකරණකාලෙ
සුවිපි සුබ්බමා ඉච්ඡිතබ්බා. සුවිපාසචෙධනමිපි
තතො සුබ්බමතරං, එවමෙව
මට්ඨසාටකසදිසස්ස ඉමස්ස කම්මට්ඨානස්ස
භාවනාකාලෙ සුවිපට්ඨාගා සතිපි,
සුවිපාසචෙධනපට්ඨාගා තංසම්පයුත්තා
පඤ්ඤාපි බලවතී ඉච්ඡිතබ්බා. තාහි ච පන
සතිපඤ්ඤාහි සමන්තාගතෙන හික්ඛනා න තෙ
අස්සාසපස්සාසා අඤ්ඤත්‍ර පකතිච්චට්ඨොකාසා
පරියෙසිතබ්බා.

යථා පන කස්සකො කසිං කසිත්වා
බලීබද්දෙ මුඤ්චිත්වා ගොචරමුඛෙ කත්වා
ජායාය නිසින්තො විස්සමෙයා, අථස්ස තෙ
බලීබද්දා චෙගෙන අට්ඨං පට්ඨෙය්‍යාං. යො
හොති ඡෙකො කස්සකො, යො පුන තෙ
ගහෙත්වා යොඡෙතුකාමො න තෙසං අනුපදං

ගන්ත්වා අටවිං ආභිණ්ඩහි, අථ ඛො රස්මිඤ්ච
 පතොදඤ්ච ගහෙත්වා උජුකමෙව තෙසං
 නිපාතනතිත්ථං ගන්ත්වා නිසීදති වා නිපජ්ජති
 වා, අථ තෙ ගොණො දිවසභාගං වරිත්වා
 නිපාතනතිත්ථං ඔතරිත්වා න්හත්වා ච පිවිත්වා
 ච පච්චුත්තරිත්වා යීතෙ දිස්වා රස්මියා
 බන්ධිත්වා පතොදෙන විජ්ඣන්තො
 ආනෙත්වා යොජෙත්වා පුන කම්මං කරොති,
 එවමෙව තෙන භික්ඛුනා න තෙ
 අස්සාසපස්සාසා අඤ්ඤත්‍ර පකතිච්චියොකාසා
 පරියෙසිතබ්බා. සතිරස්මිං පන
 පඤ්ඤාපතොදඤ්ච ගහෙත්වා
 පකතිච්චියොකාසෙ විත්තං යජෙත්වා
 මනසිකාරො පවත්තෙතබ්බො. එවඤ්ඤිස්ස
 මනසිකරොතො න චිරස්සෙව තෙ
 උපට්ඨහන්ති නිපාතනතිත්ථෙථ වීය ගොණා.
 තතොනෙන සතිරස්මියා බන්ධිත්වා
 තස්මිංයෙව යානෙ යොජෙත්වා
 පඤ්ඤාපතොදෙන විජ්ඣන්තෙන පුනථපුනං
 කම්මට්ඨානං අනුයුඤ්ජිතබ්බං.

231. තස්සෙවමනුයුඤ්ජතො න චිරස්සෙව
 නිමිත්තං උපට්ඨාති. තං පනෙතං න සබ්බෙසං
 එකසදිසං හොති. අපිච ඛො කස්සපි

සුඛසම්ඵස්සං උප්පාදයමානො තුලපිච්ච විය
කප්පාසපිච්ච විය වාතධාරා විය ච උපට්ඨාතීති
එකච්චෙ ආහු.

අයං පන අට්ඨකථාසු විනිච්චයො, ඉද්ද්ද්හි
කස්සචි තාරකරූපං විය මණ්ගලිකා විය
මුත්තාගුලිකා විය ච, කස්සචි බරසම්ඵස්සං
හුත්වා කප්පාසට්ඨි විය දාරුසාරසුචි විය ච,
කස්සචි දීසපාමච්චගසුත්තං විය කුසුමදාමං විය
ධුමසිඛා විය ච, කස්සචි විත්ථතං
මක්කටකසුත්තං විය චලාහකපටලං විය
පදුමපුප්ඵං විය රථචක්කං විය චන්දමණ්ඩලං
විය සුරියමණ්ඩලං විය ච උපට්ඨාතී. තඤ්ච
පනෙතං යථා සම්බහුලෙසු හික්ඛුසු සුත්තන්තං
සජ්ඣායිත්වා නිසින්තෙසු එකෙන හික්ඛුනා
“තුම්භාකං කීදීසං හුත්වා ඉදං සුත්තං
උපට්ඨාතී”ති චුත්තෙ එකො “මය්හං මහතී
පබ්බතෙය්සා නදී විය හුත්වා උපට්ඨාතී”ති
ආහ. අපරො “මය්හං එකා චනරාජී විය”.
අඤ්ඤො “මය්හං එකො සීතච්චයො
සාඛාසම්පන්නො ඵලහාරහරිතරුක්ඛො
වියා”ති. තෙසං හි තං එකමෙව සුත්තං
සඤ්ඤානානතාය නානතො උපට්ඨාතී. ඵචං
එකමෙව කම්මට්ඨානං සඤ්ඤානානතාය

නානතො උපට්ඨාති. සඤ්ඤාජඤ්ඤි එතං
සඤ්ඤානිදානං සඤ්ඤාපභවං. තස්මා
සඤ්ඤානානාය නානතො උපට්ඨාතීති
වෙදිතබ්බං.

එත්ථ ච අඤ්ඤාමෙව අස්සාසාරම්මණං
චිත්තං, අඤ්ඤං පස්සාසාරම්මණං, අඤ්ඤං
නිමිත්තාරම්මණං. යස්ස හි ඉමෙ තයො ධම්මා
නත්ථී, තස්ස කම්මට්ඨානං නෙව අප්පනං, න
උපචාරං පාපුණාති. යස්ස පන ඉමෙ තයො
ධම්මා අත්ථී, තස්සෙව කම්මට්ඨානං
උපචාරඤ්ඤව අප්පනඤ්ඤව පාපුණාති.
චුත්තඤ්ඤෙතං —

“නිමිත්තං අස්සාසපස්සාසා,
අනාරම්මණමෙකචිත්තස්ස;
අජානතො තයො ධම්මෙ, භාවනා
නුපලබ්භති.

“නිමිත්තං අස්සාසපස්සාසා,
අනාරම්මණමෙකචිත්තස්ස;
ජානතොව තයො ධම්මෙ, භාවනා
උපලබ්භතී”ති. (පාරා. අට්ඨ. 2.165);

232. එවං උපට්ඨිතෙ පන නිමිත්තෙ තෙන
 හික්ඛුතා ආචරියස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා
 ආරොචෙනබ්බං “මය්හං, හන්තෙ, එවරූපං
 නාම උපට්ඨාතී” ති. ආචරියෙන පන එතං
 නිමිත්තන්ති වා න වා නිමිත්තන්ති න
 වත්තබ්බං. “එවං හොති, ආච්චසො” ති වත්වා
 පුනප්පුනං මනසි කරොහීති වත්තබ්බො.
 නිමිත්තන්ති හි චුත්තෙ වොසානං ආපජ්ජෙය්‍ය.
 න නිමිත්තන්ති චුත්තෙ නිරාසො විසීදෙය්‍ය.
 තස්මා තදුභයම්පි අවත්වා මනසිකාරෙයෙව
 නියොජෙතබ්බොති. එවං තාව දීසභාණකා.

මජ්ඣිමනිකායෙ පනාහු “නිමිත්තමිදං,
 ආච්චසො, කම්මට්ඨානං පුනප්පුනං මනසි
 කරොහි සප්පුරිසාති වත්තබ්බො” ති.
 අථානෙන නිමිත්තෙයෙව චිත්තං ධපෙතබ්බං.
 එවමස්සායං ඉතො පහුති ධපනාවසෙන
 භාවනා හොති. චුත්තඤ්ඤානං පොරාණෙහි —

“නිමිත්තෙ ධපයං චිත්තං, නානාකාරං
 විභාවයං;
 ධීරො අස්සාසපස්සාසෙ, සකං චිත්තං
 නිබන්ධතී” ති. (පාරා. අට්ඨ. 2.165);

තස්සෙවං නිමිත්තපට්ඨානතො පභුති
නිවරණානි වික්ඛම්භිතානෙව හොන්ති,
කිලෙසා සන්තිසින්නාව. සති උපට්ඨිතායෙව.
චිත්තං උපචාරසමාධිතා සමාහිතමෙව.
අථානෙන තං නිමිත්තං නෙව වණ්ණතො
මනසි කාතබ්බං, න ලක්ඛණතො
පච්චචෙක්ඛිතබ්බං. අපිච ඛො
බත්තියමහෙසියා චක්ඛවත්තිගබ්භො විය
කස්සකෙන සාලියවගබ්භො විය ච ආවාසාදීනි
සත්ත අසප්පායානි වජ්ජෙත්වා තානෙව සත්ත
සප්පායානි සෙවන්තෙන සාධුකං රක්ඛිතබ්බං.
අථ නං ඵලං රක්ඛිත්වා පුනප්පුනං
මනසිකාරවසෙන චුද්ධිං විරුළුහිං ගමයිත්වා
දසවිධං අප්පනාකොසල්ලං සම්පාදෙතබ්බං,
වීරියසමතා යොජෙතබ්බා. තස්සෙවං
සට්ඨන්තස්ස පඨවීකසිණ
චුත්තානුක්කමෙනෙව තස්මිං නිමිත්තෙ
චතුක්කපඤ්චකජ්ඣානානි නිබ්බත්තන්ති.

233. ඵලං.

නිබ්බත්තචතුක්කපඤ්චකජ්ඣානො පනෙත්ථ
හික්ඛු සල්ලක්ඛණාවිච්චිචනාවසෙන
කම්මට්ඨානං වඩ්ඪෙඨත්වා පාරිසුද්ධිං
පත්තුකාමො තදෙව ඤානං පඤ්චභාකාරෙහි

වසිජ්ජත්තං පගුණං කත්වා නාමරූපං
වචන්ථපෙත්වා විපස්සනං පට්ඨපෙති. කථං?

සො හි සමාපත්තිතො වුට්ඨාය

අස්සාසපස්සාසානං සමුදයො කරජකායො ච
චිත්තඤ්චාති පස්සති. යථා හි කම්මාරගග්ගරියා
ධම්මානාය භස්තඤ්ච පුරිසස්ස ච තජ්ජං

වායාමං පටිච්ච වාතො සඤ්චරති, එවමෙව
කායඤ්ච චිත්තඤ්ච පටිච්ච අස්සාසපස්සාසාති.

තතො අස්සාසපස්සාසෙ ච කායඤ්ච රූපන්ති
චිත්තඤ්ච තංසම්පයුත්තධම්මෙ ච අරූපන්ති

වචන්ථපෙති. අයමෙත්ථ සභිබ්බෙපො.

චිත්ථාරතො පන නාමරූපවචන්ථානං පරතො
ආවිභවිස්සති.

එවං නාමරූපං වචන්ථපෙත්වා තස්ස පච්චයං
පරියෙසති. පරියෙසන්තො ච නං දිස්වා තීසුපි
අද්ධාසු නාමරූපස්ස පචන්තිං ආරඛ්භ කභ්බං
චිතරති. විතිණ්ණකභ්බො

කලාපසම්මසනවසෙන තිලක්ඛණං

ආරොපෙත්වා උදයඛ්ඛයානුපස්සනාය

පුඛ්ඛභාගෙ උජ්ජන්තො ඔභාසාදයො දස

විපස්සනුපක්කිලෙසෙ පභාය

උපක්කිලෙසවිමුත්තං පටිපදාඤ්ඤාණං මග්ගොති

වචන්ථපෙත්වා උදයං පභාය භච්චිගානුපස්සනං

පත්වා නිරන්තරං භඩිගානුපස්සනෙන වයතො
උපට්ඨිතෙසු සබ්බසඩ්ධාරෙසු නිබ්බන්දන්තො
විරජ්ජන්තො විමුච්චන්තො යථාක්කමෙන
චත්තාරො අරියමග්ගෙ පාපුණිත්වා
අරහත්තඵලෙ පතිට්ඨාය ඵකුනවිසතිහෙදස්ස
පච්චචෙක්ඛණාඤාණස්ස පරියන්තං පත්තො
සදෙවකස්ස ලොකස්ස අග්ගදක්ඛිණෙයො
හොති.

ඵත්තාවතා වස්ස ගණනං ආදිං කත්වා
විපස්සනාපරියොසානා
ආනාපානස්සතිසමාධිභාවතා සමත්තා හොතීති
අයං සබ්බාකාරතො පයමචතුක්කවණ්ණනා.

234. ඉතරෙසු පන තීසු චතුක්කෙසු යස්මා
විසුං කම්මට්ඨානභාවනානෙයො නාම නත්ථි.
තස්මා අනුපදවණ්ණනානෙයෙනෙව තෙසං ඵචං
අත්ථො වෙදිතබ්බො.

ඡිතිපට්ඨංවෙදිති ඡිතිං පට්ඨංවිදිතං
කරොන්තො පාකටං කරොන්තො
අස්සසිස්සාමි පස්සසිස්සාමීති සික්ඛති. තත්ථ
ද්වීභාකාරෙහි ඡිති පට්ඨංවිදිතා හොති
ආරම්මණතො ච අසම්මොහතො ච.

කථං ආරම්මණතො ජිති පටිසංවිදිතා
 හොති? සප්ථිතිකෙ ද්වෙ ඤානෙ සමාපජ්ජති.
 තස්ස සමාපත්තික්ඛණෙ ඤානපටිලාභෙන
 ආරම්මණතො ජිති පටිසංවිදිතා හොති,
 ආරම්මණස්ස පටිසංවිදිතත්තා. කථං
 අසම්මොහතො? සප්ථිතිකෙ ද්වෙ ඤානෙ
 සමාපජ්ජිත්වා චුට්ඨාය ඤානසම්පයුත්තං ජිතිං
 බයතො වයතො සම්මසති. තස්ස
 විපස්සනාක්ඛණෙ ලක්ඛණපටිච්චෙධෙන
 අසම්මොහතො ජිති පටිසංවිදිතා හොති.
 චුත්තඤ්ඤානෙ පටිසම්භිදායං (පටි. ම. 1.172) –

“දීඝං අස්සාසවසෙන විත්තස්ස
 එකග්ගතං අවික්ඛෙපං පජානතො සති
 උපට්ඨිතා හොති. තාය සතියා තෙන
 ඤාණෙන සා ජිති පටිසංවිදිතා හොති. දීඝං
 පස්සාසවසෙන... රස්සං අස්සාසවසෙන...
 රස්සං පස්සාසවසෙන...
 සබ්බකායපටිසංචෙදී
 අස්සාසපස්සාසවසෙන... පස්සම්භයං
 කායසඬ්ඛාරං අස්සාසපස්සාසවසෙන
 විත්තස්ස එකග්ගතං අවික්ඛෙපං
 පජානතො සති උපට්ඨිතා හොති. තාය
 සතියා තෙන ඤාණෙන සා ජිති

පටිසංවිදිතා හොති. ආවජ්ජතො සා ජීති
පටිසංවිදිතා හොති. ඡානතො පස්සතො
පච්චවෙක්ඛතො චිත්තං අධිට්ඨහතො
සද්ධාය අධිමුච්චතො වීරියං පග්ගණ්හතො
සතිං උපට්ඨාපයතො චිත්තං සමාදහතො
පඤ්ඤාය පඡානතො අභිඤ්ඤායං
පරිඤ්ඤායං පහාතඛ්ඛං භාවෙතඛ්ඛං
සච්ඡිකාතඛ්ඛං සච්ඡිකරොතො සා ජීති
පටිසංවිදිතා හොති. එවං සා ජීති
පටිසංවිදිතා හොති’’ති.

එතෙනෙව නයෙන අවසෙසපදානිපි
අත්ථතො වෙදිතඛ්ඛාති. ඉදම්පනෙත්ථ
විසෙසමත්තං, තිණ්ණං ක්ඛානානං වසෙන
සුඛපටිසංවෙදිතා, චතුත්තම්පි වසෙන
චිත්තසඛ්ඛාරපටිසංවෙදිතා වෙදිතඛ්ඛා.
චිත්තසඛ්ඛාරොති වෙදනාදයො ද්වෙ ඛත්ඨා.
සුඛපටිසංවෙදීපදෙ වෙත්ථ
විපස්සනාභූමිදස්සනත්ථං “සුඛත්ති ද්වෙ
සුඛාති කායිකඤ්ච සුඛං චෙතසිකඤ්චා’’ති
පටිසම්භිදායං (පටි. ම. 1.173) චුත්තං.
පස්සම්භයං චිත්තසඛ්ඛාරත්ති ඔලාරිකං
ඔලාරිකං චිත්තසඛ්ඛාරං පස්සම්භෙත්තො,

නිරොධෙන්තොති අත්ථො. සො විත්ථාරතො
කායසඬ්ඛාරෙ චුත්තනයෙනෙව වෙදිතඛ්ඛො.

අපිවෙත්ථ ජිතිපදෙ ජිතිසීසෙන වෙදනා
චුත්තා. සුඛපදෙ සරූපෙනෙව වෙදනා. ද්වීසු
විත්තසඬ්ඛාරපදෙසු ‘සඤ්ඤා ව වෙදනා ව
වෙනසිකා එතෙ ධම්මා විත්තපට්ඨද්ධා
විත්තසඬ්ඛාරා’ති (පටි. ම. 1.174; ම. නි.
1.463) වචනතො සඤ්ඤාසම්පයුත්තා
වෙදනාති එවං වෙදනානුපස්සනානයෙන ඉදං
චතුක්කං භාසිතන්ති වෙදිතඛ්ඛං.

235. තතියචතුක්කෙපි චතුත්තං කුමානානං
වසෙන විත්තපට්ඨසංවෙදිතා වෙදිතඛ්ඛා.
අභිජ්ජමොදයං විත්තන්ති විත්තං මොදෙන්තො
පමොදෙන්තො භාසෙන්තො පභාසෙන්තො
අස්සසිස්සාමි පස්සසිස්සාමීති සික්ඛති. තත්ථ
ද්වීභාකාරෙහි අභිජ්ජමොදො හොති
සමාධිවසෙන ව විපස්සනාවසෙන ව.

කථං සමාධිවසෙන? සජ්ජිතිකෙ ද්වෙ
කුමානෙ සමාපජ්ජති. සො සමාපත්තික්ඛණෙ
සම්පයුත්තජිතියා විත්තං ආමොදෙති
පමොදෙති. කථං විපස්සනාවසෙන?

සජ්ජිතකෙ ද්වෙ ක්කානෙ සමාපජ්ජිත්වා
චුට්ඨාය ක්කානසම්පයුත්තජිතිං ඛයතො වයතො
සම්මසති. එවං විපස්සනාක්ඛණෙ
ක්කානසම්පයුත්තං ජිතිං ආරම්මණං කත්වා
චිත්තං ආමොදෙති පමොදෙති. එවං
පටිපත්තො “අභිජ්ජමොදයං චිත්තං
අස්සසිස්සාමි පස්සසිස්සාමීති සික්ඛතී” ති
චුච්චති.

සමාදහං චිත්තන්ති පඨමජ්ඣානාදිවසෙන
ආරම්මණෙ චිත්තං සමං ආදහන්තො සමං
ඨපෙත්තො. තානි වා පන ක්කානානි
සමාපජ්ජිත්වා චුට්ඨාය ක්කානසම්පයුත්තං
චිත්තං ඛයතො වයතො සම්පස්සතො
විපස්සනාක්ඛණෙ ලක්ඛණපටිච්චෙධෙන
උජ්ජජ්ජති ඛණිකචිත්තෙකග්ගතා. එවං
උජ්ජන්තාය ඛණිකචිත්තෙකග්ගතාය වසෙනපි
ආරම්මණෙ චිත්තං සමං ආදහන්තො සමං
ඨපෙත්තො “සමාදහං චිත්තං අස්සසිස්සාමි
පස්සසිස්සාමීති සික්ඛතී” ති චුච්චති.

විමොචයං චිත්තන්ති පඨමජ්ඣානෙන
නිවරණෙහි චිත්තං මොචෙත්තො
විමොචෙත්තො, දුතියෙන **විතක්කවිචාරෙහි,**

තනියෙන ජීතියා, චතුත්ථෙත සුබදුක්ඛෙහි
 චිත්තං මොචෙත්තො විමොචෙත්තො. තානි
 වා පන ක්කානානි සමාපජ්ජිත්වා වුට්ඨාය
 ක්කානසම්පයුත්තං චිත්තං බයතො වයතො
 සම්මසති. සො විපස්සනාක්ඛණෙ
 අනිච්චානුපස්සනාය නිච්චසඤ්ඤාතො චිත්තං
 මොචෙත්තො, දුක්ඛානුපස්සනාය
 සුබසඤ්ඤාතො, අනත්තානුපස්සනාය
 අත්තසඤ්ඤාතො, නිබ්බිදානුපස්සනාය
 නන්දිතො, විරාගානුපස්සනාය රාගතො,
 නිරොධානුපස්සනාය සමුදයතො,
 පටිනිස්සග්ගානුපස්සනාය ආදානතො චිත්තං
 මොචෙත්තො අස්සසති වෙච පස්සසති ච.
 තෙන වුච්චති “විමොචයං චිත්තං අස්සසිස්සාමි
 පස්සසිස්සාමිති සික්ඛතී” ති. එවං
 චිත්තානුපස්සනාවසෙන ඉදං චතුක්කං
 භාසිතන්ති වෙදිතබ්බං.

236. චතුත්ථචතුක්කෙ පන

අනිච්චානුපස්සිති එත්ථ තාව අනිච්චං
 වෙදිතබ්බං. අනිච්චතා වෙදිතබ්බා.
 අනිච්චානුපස්සනා වෙදිතබ්බා. අනිච්චානුපස්සි
 වෙදිතබ්බො.

තත්ථ අනිච්චන්ති පඤ්චක්ඛන්ධා. කස්මා?
උප්පාදවයඤ්ඤථත්තභාවා. අනිච්චතාති
තෙසංයෙව උප්පාදවයඤ්ඤථත්තං, භුත්වා
අභාවො වා, නිබ්බන්තානං තෙනොවාකාරෙන
අට්ඨන්වා ඛණ්භඪගෙන හෙදොති අත්ථො.
අනිච්චානුපස්සනාති තස්සා අනිච්චතාය
වසෙන රූපාදීසු අනිච්චන්ති අනුපස්සනා.
අනිච්චානුපස්සිති තාය අනුපස්සනාය
සමන්තාගතො. තස්මා එවංභූතො
අස්සසන්තො පස්සසන්තො ච ඉධ
“අනිච්චානුපස්සි අස්සසිස්සාමි පස්සසිස්සාමිති
සික්ඛති”ති වෙදිතඛිබො.

වීරාගානුපස්සිති එත්ථ පන ද්වෙ වීරාගා
බයවීරාගො ච අච්චන්තවීරාගො ච. තත්ථ
බයවීරාගොති සඪ්ඛාරානං ඛණ්භඪගො.
අච්චන්තවීරාගොති නිබ්බානං.
වීරාගානුපස්සනාති තදුභයදස්සනාවසෙන
පචත්තා විපස්සනා ච මග්ගො ච. තාය
දුට්ඨායපි අනුපස්සනාය සමන්තාගතො භුත්වා
අස්සසන්තො පස්සසන්තො ච “වීරාගානුපස්සි
අස්සසිස්සාමි පස්සසිස්සාමිති සික්ඛති”ති

වෙදිතබ්බො. නිරොධානුපස්සිපදෙපි එසෙව
නගො.

පටිනිස්සග්ගානුපස්සිති එක්ථාපි ද්වෙ
පටිනිස්සග්ගා පරිච්චාගපටිනිස්සග්ගො ච
පක්ඛන්දනපටිනිස්සග්ගො ච.
පටිනිස්සග්ගොයෙව අනුපස්සනා
පටිනිස්සග්ගානුපස්සනා. විපස්සනාමග්ගානං
එතමධිවචනං.

විපස්සනා හි තදච්චවසෙන සද්ධිං
ඛන්ධාහිසඬ්ඛාරෙහි කිලෙසෙ පරිච්චජති,
සඬ්ඛතදොසදස්සනෙන ච තබ්බිපරිතෙ
නිබ්බානෙ තත්තිත්තතාය පක්ඛන්දනීති
පරිච්චාගපටිනිස්සග්ගො වෙච
පක්ඛන්දනපටිනිස්සග්ගොති ච චුච්චති.
මග්ගො සමුච්චෙජදවසෙන සද්ධිං
ඛන්ධාහිසඬ්ඛාරෙහි කිලෙසෙ පරිච්චජති,
ආරම්මණකරණෙන ච නිබ්බානෙ
පක්ඛන්දනීති පරිච්චාගපටිනිස්සග්ගො වෙච
පක්ඛන්දනපටිනිස්සග්ගොති ච චුච්චති.
උභයමිපි පන පුරිමපුරිමඤ්ඤාණානං
අනුඅනුපස්සනතො අනුපස්සනාති චුච්චති.
තාය දුට්ඨායපි පටිනිස්සග්ගානුපස්සනාය

සමන්තාගතො හුත්වා අස්සසන්තො
පස්සසන්තො ච ‘‘පටිනිස්සග්ගානුපස්සි
අස්සසිස්සාමි පස්සසිස්සාමිති සික්ඛති’’ති
වෙදිතබ්බො.

ඉදං චතුත්ථචතුක්කං
සුද්ධවිපස්සනාවසෙනෙව චුත්තං. පුරිමානි පන
තීණි සමථවිපස්සනාවසෙන. එවං චතුත්තං
චතුක්කානං වසෙන සොළසවත්ථුකාය
ආනාපානස්සතියා භාවනා වෙදිතබ්බො. එවං
සොළසවත්ථුවසෙන ච පන අයං
ආනාපානස්සති මහජ්ඵලා ගොති මහානිසංසා.

237. තත්ථස්ස ‘‘අයමිපි බො, භික්ඛවෙ,
ආනාපානස්සතිසමාධි භාවිතො බහුලීකතො
සන්තො වෙච පණිතො චා’’තිආදිවචනතො
සන්තභාවාදිවසෙනාපි මහානිසංසතා
වෙදිතබ්බො, විතක්කුපච්ඡෙදසමත්ථතායපි.
අයඤ්ඤි සන්තපණිතඅසෙවනකසුඛවිහාරත්තා
සමාධිඅන්තරායකරානං විතක්කානං වසෙන
ඉතො විතො ච විත්තස්ස විධාවනං
විච්ඡින්දිත්වා ආනාපානාරම්මණාහිමුඛමෙච
විත්තං කරොති. තෙනෙව චුත්තං

“ආනාපානස්සති භාවෙනබ්බා
විතක්කපච්ඡෙදායා”ති (අ. නි. 9.1).

විජ්ජාවිමුත්තිපාරිපුරියා මූලභාවෙනාපි චස්සා
මහානිසංසතා වෙදිතබ්බා. චුත්තඤ්ඤෙතං
භගවතා – “ආනාපානස්සති, භික්ඛවෙ, භාවිතා
බහුලීකතා චත්තාරො සතිපට්ඨානෙ පරිපුරෙති,
චත්තාරො සතිපට්ඨානා භාවිතා බහුලීකතා
සත්ත ඛොජ්ඣ්ඤිගෙ පරිපුරෙත්ති, සත්ත
ඛොජ්ඣ්ඤිගා භාවිතා බහුලීකතා විජ්ජාවිමුත්තිං
පරිපුරෙත්ති”ති (ම. නි. 3.147).

අපිච චරිමකානං අස්සාසපස්සාසානං
විදිතභාවකරණතොපිස්සා මහානිසංසතා
වෙදිතබ්බා. චුත්තඤ්ඤෙතං භගවතා – “ඵචං
භාවිතාය ඛො, රාහුල, ආනාපානස්සතියා ඵචං
බහුලීකතාය යෙපි තෙ චරිමකා
අස්සාසපස්සාසා, තෙපි විදිතාව නිරුජ්ඣන්ති,
නො අවිදිතා”ති (ම. නි. 2.121).

238. තත්ථ නිරොධවසෙන තයො චරිමකා
භවචරිමකා, ඤානචරිමකා, චුතිචරිමකාති.
භවෙසු භි කාමභවෙ අස්සාසපස්සාසා
පචත්තන්ති, රූපාරූපභවෙසු නප්පචත්තන්ති,
තස්මා තෙ භවචරිමකා. ඤානෙසු පුරිමෙ

කඩානත්තයෙ පවත්තන්ති, චතුත්ථෙ
නප්පවත්තන්ති, තස්මා තෙ කඩානවරිමකා. යෙ
පන චුතිචිත්තස්ස පුරතො සොළසමෙන
චිත්තෙන සද්ධිං උප්පජ්ජිත්වා චුතිචිත්තෙන
සහ නිරුජ්ඣන්ති, ඉමෙ චුතිවරිමකා නාම.
ඉමෙ ඉධ “වරිමකා” ති අධිප්පෙතා.

ඉමං කිර කම්මට්ඨානං අනුයුත්තස්ස
භික්ඛුතො ආනාපානාරම්මණස්ස සුට්ඨ
පරිග්ගහිතත්තා චුතිචිත්තස්ස පුරතො
සොළසමස්ස චිත්තස්ස උප්පාදක්ඛණ
උප්පාදං ආවජ්ජයතො උප්පාදොපි නෙසං
පාකටො භොති. යිතිං ආවජ්ජයතො යිතිපි
නෙසං පාකටා භොති. හඬිගං ආවජ්ජයතො ච
හඬිගො නෙසං පාකටො භොති.

ඉතො අඤ්ඤං කම්මට්ඨානං භාවෙත්වා
අරහත්තං පත්තස්ස භික්ඛුතො හි ආයුඅන්තරං
පරිච්ඡින්නං වා භොති අපරිච්ඡින්නං වා. ඉදං
පන සොළසවත්ථුකං ආනාපානස්සතිං
භාවෙත්වා අරහත්තං පත්තස්ස ආයුඅන්තරං
පරිච්ඡින්නමෙව භොති. සො “ඵත්තකං දානි
මෙ ආයුසඬ්ඛාරා පවත්තිස්සන්ති, න ඉතො
පර” ත්ති ඤත්වා අත්තතො ධම්මතාය ඵච

සරීරපටිඡග්ගනනිවාසනපාරුපනාදීනි
සබ්බකිච්චානි කත්වා අක්ඛිනි නිමිලෙනි
කොටපබ්බතවිහාරවාසිතිස්සත්ථෙරො විය
මහාකරඤ්ජියවිහාරවාසිමහාතිස්සත්ථෙරො
විය දෙවපුත්තමහාරට්ඨෙ
පිණ්ඩපාතිකතිස්සත්ථෙරො විය
චිත්තලපබ්බතවිහාරවාසිනො ද්වෙ
හාතියත්ථෙරො විය ව.

තත්ත්වදං ඵකවත්ථුපරිදීපනං.
ද්වෙහාතියත්ථෙරානං කිරෙකො
පුණ්ණමුපොසථදිවසෙ පාතිමොක්ඛං
ඔසාරෙත්වා හික්ඛුසඬ්ඨපරිචුතො අත්තනො
වසනට්ඨානං ගන්ත්වා වඬ්ඨකමෙ යීතො
චන්දාලොකං ඔලොකෙත්වා අත්තනො
ආයුසඬ්ඨාලෙ උපධාරෙත්වා හික්ඛුසඬ්ඨමාහ —
“තුම්හෙහි කථං පරිනිබ්බායන්තා හික්ඛු
දිට්ඨපුබ්බා”ති. තත්ත්ව කෙච්චි ආහංසු “අම්හෙහි
ආසනෙ නිසින්තකාව පරිනිබ්බායන්තා
දිට්ඨපුබ්බා”ති. කෙච්චි “අම්හෙහි ආකාසෙ
පල්ලඬ්ඨකමාහුජිත්වා නිසින්තකා”ති. ථෙරො
ආහංසු — “අහං දානි වො වඬ්ඨකමන්තමෙව
පරිනිබ්බායමානං දස්සෙස්සාමී”ති තතො
වඬ්ඨකමෙ ලෙඛං කත්වා “අහං ඉතො

වඩිකමකොටිතො පරකොටිං ගන්ත්වා
නිවත්තමානො ඉමං ලොබං පත්වාච
පරිනිබ්බායිස්සාමී''ති වත්වා වඩිකමං ඔරුස්භ
පරභාගං ගන්ත්වා නිවත්තමානො එකෙන
පාදෙන ලොබං අක්කන්තක්ඛණෙයෙව
පරිනිබ්බායි.

තස්මා භවෙ අප්පමත්තො, අනුයුඤ්ජෙඨ
පණ්ඩිතො;
එවං අනෙකානිසංසං, ආනාපානස්සතිං
සදාති.

ඉදං ආනාපානස්සතියං විත්ථාරකථාමුඛං.

දසවිධඅප්පනාකොසල්ලං

60. යස්ස පන ඵවමිපි පටිපජ්ජතො න හොති,
තෙන දසවිධං අප්පනාකොසල්ලං සම්පාදෙතබ්බං.
තත්ත්වං නයො, දසාහාකාරෙහි අප්පනාකොසල්ලං
ඉච්ඡිතබ්බං, චත්ථුච්චසදකිරියතො,
ඉන්ද්‍රියසමත්තපටිපාදනතො, නිමිත්තකුසලතො,
යස්මිං සමයෙ චිත්තං පග්ගහෙතබ්බං තස්මිං
සමයෙ චිත්තං පග්ගණ්හාති, යස්මිං සමයෙ චිත්තං
නිග්ගහෙතබ්බං තස්මිං සමයෙ චිත්තං
නිග්ගණ්හාති, යස්මිං සමයෙ චිත්තං
සම්පහංසිතබ්බං තස්මිං සමයෙ චිත්තං
සම්පහංසෙති, යස්මිං සමයෙ චිත්තං
අජ්ඣුපෙක්ඛිතබ්බං තස්මිං සමයෙ චිත්තං
අජ්ඣුපෙක්ඛති, අසමාහිතපුග්ගලපරිචජ්ජනතො,
සමාහිතපුග්ගලසෙවනතො, තදධිමුත්තතොති.

61. තත්ථ චත්ථුච්චසදකිරියා නාම

අජ්ඣත්තිකබාහිරානං චත්ථුනං ච්චසදභාවකරණං.
යදා හිස්ස කෙසනබලොමානි දීසානි හොන්ති,
සරීරං වා සෙදමලග්ගහිතං, තදා අජ්ඣත්තිකචත්ථු
අච්චසදං හොති අපරිසුද්ධං. යදා පනස්ස වීචරං
ජිණ්ණං කිලිට්ඨං දුග්ගන්ධං හොති, සෙනාසනං වා
උක්ලාපං හොති, තදා බාහිරචත්ථු අච්චසදං හොති
අපරිසුද්ධං. අජ්ඣත්තිකබාහිරෙ ච චත්ථුමිහි
අච්චසදෙ උජ්ජන්තෙසු චිත්තවෙතසිකෙසු ඤාණමිපි

අපරිසුද්ධං හොති, අපරිසුද්ධානි
 දීපකපල්ලිකවට්ටිතෙලානි නිස්සාය
 උප්පන්නදීපසිඛාය ඔභාසො විය. අපරිසුද්ධෙන
 ඤාණෙන සච්ඛාගෙර සම්මසතො සච්ඛාරාපි
 අවිභූතා හොන්ති, කම්මට්ඨානමනුයුඤ්ජතො
 කම්මට්ඨානමිපි වුඬ්ඨිං විරුල්හිං වෙපුල්ලං න
 ගච්ඡති. විසදෙ පන අජ්ඣන්තිකඛාහිගෙර වත්ථුමිහි
 උප්පන්නෙසු චිත්තවෙතසිකෙසු ඤාණමිපි විසදං
 හොති පරිසුද්ධං, පරිසුද්ධානි
 දීපකපල්ලිකවට්ටිතෙලානි නිස්සාය
 උප්පන්නදීපසිඛාය ඔභාසො විය. පරිසුද්ධෙන ච
 ඤාණෙන සච්ඛාගෙර සම්මසතො සච්ඛාරාපි විභූතා
 හොන්ති, කම්මට්ඨානමනුයුඤ්ජතො
 කම්මට්ඨානමිපි වුඬ්ඨිං විරුල්හිං වෙපුල්ලං ගච්ඡති.

62. ඉන්ද්‍රියසමත්තපට්ඨපාදනං නාම සද්ධාදීනං

ඉන්ද්‍රියානං සමභාවකරණං. සචෙ නිස්ස
 සද්ධින්ද්‍රියං බලවං හොති ඉතරානි මන්දානි, තතො
 විරිසින්ද්‍රියං පග්ගහකිච්චං, සතින්ද්‍රියං
 උපට්ඨානකිච්චං, සමාධින්ද්‍රියං අවික්ඛෙපකිච්චං,
 පඤ්ඤින්ද්‍රියං දස්සනකිච්චං කාතුං න සක්කොති,
 තස්මා තං ධම්මසභාවපච්චවෙක්ඛණෙන වා යථා
 වා මනසිකරොතො බලවං ජාතං, තථා
 අමනසිකාරෙන භාපෙතඛ්ඛං. චක්කලිත්ථෙරචත්ථු
 චෙත්ථ නිදස්සනං. සචෙ පන විරිසින්ද්‍රියං බලවං
 හොති, අථ නෙව සද්ධින්ද්‍රියං අධිමොක්ඛකිච්චං.

කාතුං සක්කොති, න ඉතරානි ඉතරකිච්චහෙදං,
තස්මා තං පස්සද්ධාදිභාවනාය භාපෙතඛිබං. තත්වාපි
සොණත්ථෙරවත්ථු දස්සෙතඛිබං. එවං සෙසෙසුපි
එකස්ස බලවභාවෙ සති ඉතරෙසං අත්තනො
කිච්චෙසු අසමත්ථතා වෙදිතඛිබා. විසෙසතො
පනෙත්ථ සද්ධාපඤ්ඤානං සමාධිවීරියානඤ්ච
සමතං පසංසන්ති. බලවසද්ධො හි මන්දපඤ්ඤො
මුද්ධප්පසන්තො භොති, අවත්ථුස්මිං පසීදති.
බලවපඤ්ඤො මන්දසද්ධො කෙරාටිකපක්ඛං
හජති, හෙසජ්ජසමුට්ඨිතො විය රොගො
අතෙකිච්චො භොති. උභින්නං සමතාය
වත්ථුස්මිංයෙව පසීදති. බලවසමාධිං පන
මන්දවීරියං සමාධිස්ස කොසජ්ජපක්ඛත්තා
කොසජ්ජං අභිභවති. බලවවීරියං මන්දසමාධිං
වීරියස්ස උද්ධච්චපක්ඛත්තා උද්ධච්චං අභිභවති.
සමාධි පන වීරියෙන සංයොජිතො කොසජ්ජෙ
පතිතුං න ලහති. වීරියං සමාධිනා සංයොජිතං
උද්ධච්චෙව පතිතුං න ලහති, තස්මා තදුභයං සමං
කාතඛිබං. උභයසමතාය හි අප්පනා භොති. අපිච
සමාධිකම්මිකස්ස බලවතීපි සද්ධා වට්ටති. එවං
සද්දහන්තො ඔකප්පෙත්තො අප්පනං
පාපුණ්ණස්සති. සමාධිපඤ්ඤාසු පන
සමාධිකම්මිකස්ස එකග්ගතා බලවතී වට්ටති.
එවඤ්ඤි සො අප්පනං පාපුණාති.
විපස්සනාකම්මිකස්ස පඤ්ඤො බලවතී වට්ටති.

එවකදීහි සො ලක්බණපට්ඨෙවධං පාපුණාති.
 උභිත්තං පන සමකායපි අප්පනා හොතියෙව. සති
 පන සබ්බත්ථ බලවතී වට්ඨති. සති හි චිත්තං
 උද්ධච්චපක්ඛිකානං සද්ධාවීරියපඤ්ඤානං වසෙන
 උද්ධච්චපාතතො කොසජ්ජපක්ඛෙන ච සමාධිනා
 කොසජ්ජපාතතො රක්ඛතී, තස්මා සා
 ලොණුධුපනං විය සබ්බබ්බාඤ්ජනෙසු,
 සබ්බකම්මිකඅමච්චො විය ච සබ්බරාජකිච්චෙසු
 සබ්බත්ථ ඉච්ඡිතබ්බා. තෙනාහ – “සති ච පන
 සබ්බත්ථිකා චුත්තා හගවතා. කිං කාරණා?
 චිත්තඤ්ඤි සතිපට්ඨරණං, ආරක්ඛපච්චුපට්ඨානා ච
 සති, න විනා සතියා චිත්තස්ස පග්ගහනිග්ගහො
 හොතී” ති.

63. නිමිත්තකොසල්ලං නාම

පථවිකසිණාදිකස්ස චිත්තෙකග්ගතානිමිත්තස්ස
 අකතස්ස කරණකොසල්ලං, කතස්ස ච
 භාවනාකොසල්ලං, භාවනාය ලද්ධස්ස
 රක්ඛණකොසල්ලඤ්ච, තං ඉධ අධිජ්ජෙපතං.

64. කථඤ්ච යස්මිං සමයෙ චිත්තං

පග්ගහෙතබ්බං, තස්මිං සමයෙ චිත්තං
 පග්ගණ්හාති? යදාස්ස අතිසිලීලවීරියතාදීහි ලීනං
 චිත්තං හොති, තදා පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣධිභිගාදයො
 තයො අභාවෙත්වා

ධම්මවිච්චයසම්බොජ්ඣකඛිගාදයො භාවෙති.

චුත්තඤ්ඤෙහතං භගවතා —

“සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, පුරිසො පරිත්තං
අග්ගිං උජ්ජාලෙතුකාමො අස්ස, සො තත්ථ
අල්ලානි වෙච තිණානි පක්ඛිපෙය්‍ය, අල්ලානි
ච ගොමයානි පක්ඛිපෙය්‍ය, අල්ලානි ච
කට්ඨානි පක්ඛිපෙය්‍ය, උදකවාතඤ්ඤව දදෙය්‍ය,
පංසුකෙන ච ඔකිරෙය්‍ය, භබ්බො නු බො සො,
භික්ඛවෙ, පුරිසො පරිත්තං අග්ගිං
උජ්ජාලෙතුත්ති? නො හෙතං, හන්තෙ.
ඵචමෙච බො, භික්ඛවෙ, යස්මිං සමයෙ ලීනං
චිත්තං හොති, අකාලො තස්මිං සමයෙ
පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස භාවනාය,
අකාලො සමාධි...පෙ.... අකාලො
උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස භාවනාය. තං
කිස්ස හෙතු? ලීනං, භික්ඛවෙ, චිත්තං, තං
ඵතෙහි ධම්මෙහි දුසමුට්ඨාපයං හොති. යස්මිං
ච බො, භික්ඛවෙ, ලීනං චිත්තං හොති, කාලො
තස්මිං සමයෙ ධම්මවිච්චයසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස
භාවනාය, කාලො වීරියසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස
භාවනාය, කාලො ජීනිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස
භාවනාය. තං කිස්ස හෙතු? ලීනං, භික්ඛවෙ,
චිත්තං, තං ඵතෙහි ධම්මෙහි සුසමුට්ඨාපයං
හොති. සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, පුරිසො පරිත්තං
අග්ගිං උජ්ජාලෙතුකාමො අස්ස, සො තත්ථ

සුක්ඛානි වෙව තිණානි පක්ඛිපෙයා, සුක්ඛානි
ව ගොමයානි පක්ඛිපෙයා, සුක්ඛානි ව
කට්ඨානි පක්ඛිපෙයා, මුඛවාතඤ්ච දදෙයා, න
ව පංසුකෙන ඔකිරෙයා, හබ්බො නු බො සො,
හික්ඛවෙ, පුරිසො පරිත්තං අග්ගිං
උජ්ජාලෙතුන්ති? එවං හන්තෙ’’ති (සං. නි.
5.234).

එත්ථ ව යථාසකමාහාරවසෙන
ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣකඛිගාදීනං භාවනා
වෙදිතබ්බා. චුත්තඤ්ඤෙනං —

“අත්ථී, හික්ඛවෙ, කුසලාකුසලා ධම්මා
සාවජ්ජානවජ්ජා ධම්මා හීනජ්ජේතා ධම්මා
කණ්ඨසුක්ඛසජ්ජපටිභාගා ධම්මා. තත්ථ
යොනිසො මනසිකාරබහුලීකාරො,
අයමාහාරො අනුජ්ජන්තස්ස වා
ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස උජ්ජාදාය
උජ්ජන්තස්ස වා
ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස හියොහාවාය
වෙපුල්ලාය භාවනාය පාරිපුරියා සංවත්තති’’ති
(සං. නි. 5.232).

තථා “අත්ථී, හික්ඛවෙ, ආරම්භධාතු
නික්කමධාතු පරක්කමධාතු. තත්ථ යොනිසො
මනසිකාරබහුලීකාරො, අයමාහාරො
අනුජ්ජන්තස්ස වා වීරියසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස

උප්පාදාය උප්පන්තස්ස වා
පීතියසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස හියොභාවාය
වෙපුල්ලාය භාවනාය පාරිපුරියා සංවත්තතී” ති
(සං. නි. 5.232).

තථා “අත්ථි, හික්ඛවෙ,
පීතියසම්බොජ්ඣකඛිගට්ඨානියා ධම්මා. තත්ථ
යොනියො මනසිකාරඛ්භුලීකාරො,
අයමාභාරො අනුප්පන්තස්ස වා
පීතියසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස උප්පාදාය
උප්පන්තස්ස වා පීතියසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස
හියොභාවාය වෙපුල්ලාය භාවනාය පාරිපුරියා
සංවත්තතී” ති (සං. නි. 5.232).

තත්ථ සභාවසාමඤ්ඤලක්ඛණපට්ඨෙධවසෙන
පවත්තමනසිකාරො කුසලාදීසු යොනියො
මනසිකාරො නාම. ආරම්භධාතුආදීනං
උප්පාදනවසෙන පවත්තමනසිකාරො
ආරම්භධාතුආදීසු යොනියො මනසිකාරො නාම.
තත්ථ ආරම්භධාතූති පයමවීරියං වුච්චති.
නික්කමධාතූති කොසජ්ජතො නික්ඛන්තත්තා
තතො බලවතරං. පරක්කමධාතූති පරං පරං යානං
අක්කමනතො තතොපි බලවතරං.
පීතියසම්බොජ්ඣකඛිගට්ඨානියා ධම්මාති පන පීතියා
ඵච ඵතං නාමං. තස්සාපි උප්පාදකමනසිකාරොව
යොනියො මනසිකාරො නාම.

අපිව සත්ත ධම්මා

ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස උප්පාදාය
සංවත්තන්ති පරිපුච්ඡකතා, චන්ද්‍රවිසදකිරියා,
ඉන්ද්‍රියසමත්තපටිපාදනා,
දුප්පඤ්ඤපුග්ගලපරිවජ්ජනා,
පඤ්ඤවත්තපුග්ගලසෙවනා,
ගම්භීරඤ්ඤාණුවරියපච්චවෙක්ඛණා, තදධිමුත්තතාති.

එකාදසධම්මා වීරියසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස

උප්පාදාය සංවත්තන්ති
අපායාදිභයපච්චවෙක්ඛණතා,
වීරියායත්තලොකියලොකුත්තරවිසෙසාධිගමානිසං
සදස්සිතා, “චුද්ධපච්චෙකචුද්ධමහාසාවකෙහි
ගතමග්ගො මයා ගන්තබ්බො, සො ච න සක්කා
කුසිතෙන ගන්තු”න්ති එවං
ගමනවීථිපච්චවෙක්ඛණතා, දායකානං
මහජ්ඵලභාවකරණෙන පිණ්ඩාපවායනතා,
“වීරියාරම්භස්ස චණ්ණවාදී මෙ සත්ථා, සො ච
අනතික්කමනීයසාසනො අම්භාකඤ්ච බහුපකාරො
පටිපත්තියා ච පුජියමානො පුජිතො හොති න
ඉතරථා”ති එවං සත්ථු මහත්තපච්චවෙක්ඛණතා,
“සද්ධම්මසඬ්ඛාතං මෙ මහාදායජ්ජං ගහෙනබ්බං,
තඤ්ච න සක්කා කුසිතෙන ගහෙතු”න්ති එවං
දායජ්ජමහත්තපච්චවෙක්ඛණතා,
ආලොකසඤ්ඤාමනසිකාරඉරියාපථපරිවත්තනඅබ්බි
හොකාසසෙවනාදීහි ථිනමිද්ධවිනොදනතා,

කුසිතපුග්ගලපරිවජ්ජනතා,
ආරද්ධවීරියපුග්ගලසෙවනතා,
සම්මජ්ජධානපච්චවෙක්ඛණතා, තදධිමුත්තතාති.

එකාදසධම්මා පීතිසම්බොජ්ඣකඛ්ඛිගස්ස උජ්ජාදාය
සංවත්තන්ති බුද්ධානුස්සති, ධම්ම... සච්ඡ...
සීල... වාග... දෙවතානුස්සති, උපසමානුස්සති,
ලුබ්භුග්ගලපරිවජ්ජනතා, සිනිද්ධපුග්ගලසෙවනතා,
පසාදනියසුත්තන්තපච්චවෙක්ඛණතා,
තදධිමුත්තතාති. ඉති ඉමෙහි ආකාරෙහි එතෙ
ධම්මෙ උජ්ජාදෙන්තො
ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣකඛ්ඛිගාදයො භාවෙති නාම.
එවං යස්මිං සමයෙ චිත්තං පග්ගහෙතඛ්ඛං, තස්මිං
සමයෙ චිත්තං පග්ගණ්හාති.

**65. කථං යස්මිං සමයෙ චිත්තං නිග්ගහෙතඛ්ඛං,
තස්මිං සමයෙ චිත්තං නිග්ගණ්හාති? යදාස්ස
අච්චාරද්ධවීරියතාදීහි උද්ධතං චිත්තං භොති, තදා
ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣකඛ්ඛිගාදයො තයො
අභාවෙත්වා පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣකඛ්ඛිගාදයො
භාවෙති. චුත්තඤ්ඤෙතං භගවතා —**

“සෙය්‍යථාපි, හික්ඛවෙ, පුරියො මහන්තං
අග්ගික්ඛන්ධං නිබ්බාපෙතුකාමො අස්ස, සො
තත්ථ සුක්ඛානි වෙච තිණානි
පක්ඛිපෙය්‍ය...පෙ.... න ච පංසුකෙන

ඔකිරෙය්‍ය, හඬබො නු බො සො, හික්බවෙ,
 පුරිසො මහන්තං අග්ගික්ඛන්ධං
 නිබ්බාපෙතුන්ති? නො හෙතං, හන්තෙ.
 එවමෙව බො, හික්බවෙ, යස්මිං සමයෙ
 උද්ධතං චිත්තං හොති, අකාලො තස්මිං
 සමයෙ ධම්මවිචයසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස
 භාවනාය, අකාලො වීරියං...පෙ.... අකාලො
 ජිතිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස භාවනාය. තං කිස්ස
 හෙතු? උද්ධතං, හික්බවෙ, චිත්තං, තං එතෙහි
 ධම්මෙහි දුච්ඡපසමයං හොති. යස්මිං ච බො,
 හික්බවෙ, සමයෙ උද්ධතං චිත්තං හොති,
 කාලො තස්මිං සමයෙ
 පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස භාවනාය, කාලො
 සමාධිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස භාවනාය, කාලො
 උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස භාවනාය. තං
 කිස්ස හෙතු? උද්ධතං, හික්බවෙ, චිත්තං, තං
 එතෙහි ධම්මෙහි සුච්ඡපසමයං හොති.
 සෙය්‍යථාපි, හික්බවෙ, පුරිසො මහන්තං
 අග්ගික්ඛන්ධං නිබ්බාපෙතුකාමො අස්ස, සො
 තත්ථ අල්ලානි වෙච තිණානි
 පක්ඛිපෙය්‍ය...පෙ.... පංසුකෙන ච ඔකිරෙය්‍ය,
 හඬබො නු බො සො, හික්බවෙ, පුරිසො
 මහන්තං අග්ගික්ඛන්ධං නිබ්බාපෙතුන්ති?
 එවං, හන්තෙ'ති (සං. නි. 5.234).

එත්ථාපි යථාසකං ආහාරවසෙන
පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣකඛිගාදීනං භාවනා වෙදිතබ්බා.
චුත්තඤ්ඤතං හගවතා –

“අත්ථී, භික්ඛවෙ, කායපස්සද්ධි
චිත්තපස්සද්ධි. තත්ථ යොනිසො
මනසිකාරබ්භුලීකාරො, අයමාහාරො
අනුප්පන්තස්ස වා
පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස උප්පාදාය
උප්පන්තස්ස වා පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස
භියොයාභාවාය වෙපුල්ලාය භාවනාය පාරිපුරියා
සංචත්තතී” ති (සං. නි. 5.232).

තථා “අත්ථී, භික්ඛවෙ, සමථනිමිත්තං
අබ්බාග්ගනිමිත්තං. තත්ථ යොනිසො
මනසිකාරබ්භුලීකාරො, අයමාහාරො
අනුප්පන්තස්ස වා සමාධිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස
උප්පාදාය උප්පන්තස්ස වා
සමාධිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස භියොයාභාවාය
වෙපුල්ලාය භාවනාය පාරිපුරියා සංචත්තතී” ති
(සං. නි. 5.232).

තථා “අත්ථී, භික්ඛවෙ,
උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣකඛිගට්ඨානියා ධම්මා.
තත්ථ යොනිසො මනසිකාරබ්භුලීකාරො,
අයමාහාරො අනුප්පන්තස්ස වා
උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස උප්පාදාය

උප්පත්තස්ස වා උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස
භියොභාවාය වෙසුල්ලාය භාවනාය පාරිපුරියා
සංවත්තති''ති (සං. නි. 5.232).

තත්ථ යථාස්ස පස්සද්ධිආදයො
උප්පත්තපුබ්බා, තං ආකාරං සල්ලක්ඛේත්වා
තෙසං උප්පාදනවසෙන පවත්තමනසිකාරොව
තීසුපි පදෙසු යොනියො මනසිකාරො නාම.
සමථනිමිත්තන්ති ච සමථස්සෙවෙතමධිවචනං.
අවික්ඛෙපට්ඨෙන ච තස්සෙව
අඛ්‍යාග්ගනිමිත්තන්ති.

අපිච සත්ත ධම්මා පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස
උප්පාදාය සංවත්තන්ති පණිතභොජනසෙවනතා,
උතුසුඛසෙවනතා, ඉරියාපථසුඛසෙවනතා,
මජ්ඣන්තපයොගතා,
සාරද්ධකායපුග්ගලපරිච්ඡේදනතා,
පස්සද්ධකායපුග්ගලසෙවනතා, තදධිමුත්තතාති.

එකාදස ධම්මා සමාධිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස
උප්පාදාය සංවත්තන්ති වත්ථුච්චිසදතා,
නිමිත්තකුසලතා, ඉන්ද්‍රියසමත්තපට්ඨාදනතා,
සමයෙ චිත්තස්ස නිග්ගහණතා, සමයෙ චිත්තස්ස
පග්ගහණතා, නිරස්සාදස්ස චිත්තස්ස
සද්ධාසංවෙගවසෙන සම්පහංසනතා,
සම්මාපවත්තස්ස අජ්ඣුපෙක්ඛනතා,

අසමාහිතපුග්ගලපරිවජ්ජනතා,
සමාහිතපුග්ගලසෙවනතා,
කුඩානවිමොක්ඛපච්චවෙක්ඛණතා, තදධිමුත්තතාති.

පඤ්ච ධම්මා උපෙක්ඛාසම්ඛොජ්ඣකුච්චගස්ස
උජ්ජාදාය සංවත්තන්ති සත්තමජ්ඣත්තතා,
සඬ්ඛාරමජ්ඣත්තතා,
සත්තසඬ්ඛාරකෙලායනපුග්ගලපරිවජ්ජනතා,
සත්තසඬ්ඛාරමජ්ඣත්තපුග්ගලසෙවනතා,
තදධිමුත්තතාති. ඉති ඉමෙහාකාරෙහි එතෙ ධම්මෙ
උජ්ජාදෙන්තො පස්සද්ධිසම්ඛොජ්ඣකුච්චගාදයො
භාවෙති නාම. එවං යස්මිං සමයෙ චිත්තං
නිග්ගහෙතඛ්ඛං තස්මිං සමයෙ චිත්තං
නිග්ගණ්හාති.

66. කථං යස්මිං සමයෙ චිත්තං

සම්පහංසිතඛ්ඛං, තස්මිං සමයෙ චිත්තං
සම්පහංසෙති? යදාස්ස පඤ්ඤාපයොගමන්දතාය
වා උපසම්පුබ්බානධිගමෙන වා නිරස්සාදං චිත්තං
හොති, තදා නං
අට්ඨසංවෙගචක්චුපච්චවෙක්ඛණෙන සංවෙපෙති.
අට්ඨ සංවෙගචක්චුනි නාම ජාතිජරාඛ්‍යාධිමරණානි
චත්තාරි, අපායදුක්ඛං පඤ්චමං, අතීතෙ
චට්ඨමුලකං දුක්ඛං, අනාගතෙ චට්ඨමුලකං දුක්ඛං,
පච්චුජ්ජන්තො ආහාරපරියෙට්ඨිමුලකං දුක්ඛන්ති.
බුද්ධධම්මසඬ්ච්චගුණානුස්සරණෙන චස්ස පසාදං

ජනෙති. එවං යස්මිං සමයෙ චිත්තං
සම්පහංසිතබ්බං, තස්මිං සමයෙ චිත්තං
සම්පහංසෙති.

කථං යස්මිං සමයෙ චිත්තං අජ්ඣුපෙක්ඛිතබ්බං,
තස්මිං සමයෙ චිත්තං අජ්ඣුපෙක්ඛති? යදාස්ස
එවං පටිපජ්ජතො අලීනං අනුද්ධතං අනිරස්සාදං
ආරම්මණෙ සමජ්ජවත්තං සමථවීථිපටිපන්නං
චිත්තං භොති, තදාස්ස
පග්ගහනිග්ගහසම්පහංසනෙසු න ඛ්‍යාපාරං
ආපජ්ජති, සාරථි විය සමජ්ජවත්තෙසු අස්සෙසු.
එවං යස්මිං සමයෙ චිත්තං අජ්ඣුපෙක්ඛිතබ්බං,
තස්මිං සමයෙ චිත්තං අජ්ඣුපෙක්ඛති.

අසමාහිතපුග්ගලපරිවජ්ජනතා නාම
නෙක්ඛම්මපටිපදං අනාරුළ්භපුබ්බානං
අනෙකකිච්චපසුතානං වික්ඛිත්තහදයානං
පුග්ගලානං ආරකා පරිච්චාගො.

සමාහිතපුග්ගලසෙවනතා නාම
නෙක්ඛම්මපටිපදං පටිපන්නානං සමාධිලාභීනං
පුග්ගලානං කාලෙන කාලං උපසඬකමනං.

තදධිමුත්තතා නාම සමාධිඅධිමුත්තතා
සමාධිගරුසමාධිනින්නසමාධිපොණසමාධිපබ්භාර
තාති අත්ථො.

එවමෙතං දසවිධං අප්පනාකොසල්ලං
සම්පාදෙනබ්බං.

67.

එවඤ්ඤි සම්පාදයතො, අප්පනාකොසල්ලං
ඉමං;
පටිලද්ධෙ නිමිත්තස්මිං, අප්පනා
සම්පවත්තති.

එවඤ්ඤි පටිපත්තස්ස, සචෙ සා
නප්පවත්තති;
තථාපි න ජහෙ යොගං, වායමෙථෙව
පණ්ඩිතො.

හිත්වා හි සම්මාවායාමං, විසෙසං නාම
මාණචො;
අධිගච්ඡෙ පරිත්තමිපි, ධානමෙතං න විජ්ජති.

චිත්තප්පවත්තිආකාරං, තස්මා සල්ලක්ඛයං
බ්බුධො;
සමතං වීරියස්සෙව, යොජයෙථ පුනප්පුතං.

ඊසකමිපි ලයං යන්තං, පග්ගණ්හෙථෙව
මානසං;
අච්චාරද්ධං නිසෙධෙත්වා, සමමෙව
පවත්තයෙ.

රෙණුමිහි උප්පලදලෙ, සුත්තෙ නාවාය
නාලියා;
යථා මධුකරාදීනං, පවත්ති සම්මවණ්ණිකා.

ලීනඋද්ධතභාවෙහි, මොවයිත්වාන
සබ්බසො;
ඵවං නිමිත්තාහිමුඛං, මානසං පටිපාදයෙති.

නිමිත්තාහිමුඛපටිපාදනං

68. තත්‍රායමත්ථදීපනා – යථා හි අඡෙකො
මධුකරො අසුකස්මිං රුක්ඛෙ පුප්ඵං පුප්ඵිතන්ති
ඤ්ඤත්වා තික්ඛෙන වෙගෙන පක්ඛන්දො තං
අතික්කමිත්වා පටිනිවත්තෙන්තො ඛීණො
රෙණුමිහි සම්පාපුණාති. අපරො අඡෙකො
මන්දෙන ඡවෙන පක්ඛන්දො ඛීණොයෙව
සම්පාපුණාති. ඡෙකො පන සමෙන ඡවෙන
පක්ඛන්දො සුඛෙන පුප්ඵරාසිං සම්පත්වා
යාවදිච්ඡකං රෙණුං ආදාය මධුං සම්පාදෙත්වා
මධුරසමනුභවති.

යථා ච සල්ලකත්තඅත්තෙවාසිකෙසු
උදකථාලගතෙ උප්පලපත්තෙ සත්ථකම්මං
සික්ඛන්තෙසු ඵකො අඡෙකො වෙගෙන සත්ථං
පාතෙන්තො උප්පලපත්තං ද්විධා වා ඡින්දති,
උදකෙ වා පවෙසෙති. අපරො අඡෙකො
ඡ්ඡ්ඡනපවෙසනභයා සත්ථකෙන චුසිතුම්පි න

විසහති. ඡෙකො පන සමෙන පයොගෙන තත්ථ සත්ථපහාරං දස්සෙත්වා පරියොදාතසිජ්ජො හුත්වා තථාරූපෙසු යානෙසු කම්මං කත්වා ලාභං ලභති.

යථා ච යො චතුර්ධාමජ්ජමාණං මක්කට්ඨස්සත්තමාහරති, සො චත්තාරි සහස්සානි ලභතීති රඤ්ඤා චුත්තෙ ඵකො අඡෙකපුරිසො වෙගෙන මක්කට්ඨස්සත්තමාකඨ්ඨන්තො තහිං තහිං ඡන්දතියෙව. අපරො අඡෙකො ඡෙදනභයා හත්ථෙත චුසිතුම්පි න විසහති. ඡෙකො පන කොට්ඨො පට්ඨාය සමෙන පයොගෙන දණ්ඩකෙ වෙධෙත්වා ආහරිත්වා ලාභං ලභති.

යථා ච අඡෙකො නියාමකො බලවචාතෙ ලඨිකාරං පුරෙත්තො නාවං විදෙසං පක්ඛන්දාපෙති. අපරො අඡෙකො මන්දචාතෙ ලඨිකාරං ඔරොපෙත්තො නාවං තත්ථෙව යපෙති. ඡෙකො පන මන්දචාතෙ ලඨිකාරං පුරෙත්වා බලවචාතෙ අඨ්ඨලඨිකාරං කත්වා සොත්ථිනා ඉච්ඡිතට්ඨානං පාපුණාති.

යථා ච යො තෙලෙන අඡඩ්ඨෙත්තො නාලිං පුරෙති, සො ලාභං ලභතීති ආචරියෙන අන්තෙවාසිකානං චුත්තෙ ඵකො අඡෙකො ලාභලුද්ධො වෙගෙන පුරෙත්තො තෙලං ඡඩ්ඨෙති. අපරො අඡෙකො තෙලඡඩ්ඨනභයා

ආසිඤ්චිතුම්පි න විසහති. ඡෙකො පන සමෙන
පයොගෙන පුරෙත්වා ලාභං ලභති.

එවමෙව එකො හික්ඛු උප්පන්තෙ නිමිත්තෙ
සීසමෙව අප්පනං පාපුණ්ණස්සාමීති ගාලුභං වීරියං
කරොති, තස්ස චිත්තං අච්චාරද්ධවීරියත්තා
උද්ධච්චෙ පතති, සො න සක්කොති අප්පනං
පාපුණ්ණං. එකො අච්චාරද්ධවීරියතාය දොසං
දිස්වා කිං දානිමෙ අප්පනායාති වීරියං භාපෙති,
තස්ස චිත්තං අතිලීනවීරියත්තා කොසජ්ජෙ පතති,
සොපි න සක්කොති අප්පනං පාපුණ්ණං. යො පන
ර්සකම්පි ලීනං ලීනභාවතො උද්ධතං උද්ධච්චතො
මොචෙත්වා සමෙන පයොගෙන නිමිත්තාහිමුඛං
පචත්තෙති, සො අප්පනං පාපුණාති, තාදිසෙන
භවිතඛිඛං. ඉමමත්ථං සන්ධාය එතං වුත්තං -

රෙණුම්හි උප්පලදලෙ, සුත්තෙ නාවාය
නාලියා;
යථා මධුකරාදීනං, පචත්ති සම්මචණ්ණිකා.

ලීනඋද්ධතභාවෙහි, මොචයිත්වාන
සඛිඛසො;
එවං නිමිත්තාහිමුඛං, මානසං පටිපාදයෙති.

විරවිධිතිසම්පාදනං

76. එවමධිගතෙ පන එතස්මිං තෙන යොගිනා
වාලවෙධිනා විය, සුදෙන විය ච ආකාරා
පරිග්ගහෙනබ්බා. යථා හි සුකුසලො ධනුග්ගහො
වාලවෙධාය කම්මං කුරුමානො යස්මිං වාරෙ වාලං
විජ්ඣති, තස්මිං වාරෙ අක්කන්තපදානඤ්ච
ධනුදණ්ඩස්ස ච ජියාය ච සරස්ස ච ආකාරං
පරිග්ගණ්හෙයා. “එවං මෙ ධිතෙන එවං
ධනුදණ්ඩං එවං ජියං එවං සරං ගහෙත්වා වාලො
විද්ධො”ති. සො තතො පට්ඨාය තථෙව තෙ
ආකාරෙ සම්පාදෙත්තො අවිරාධෙත්වා වාලං
විජ්ඣෙයා. එවමෙව යොගිනාපි “ඉමං නාම මෙ
හොජනං භුඤ්ජිත්වා එවරූපං පුග්ගලං
සෙවමානෙන එවරූපෙ සෙනාසනෙ ඉමිනා නාම
ඉරියාපථෙන ඉමස්මිං කාලෙ ඉදං අධිගත”ත්ති
එතෙ හොජනසප්පායාදයො ආකාරා
පරිග්ගහෙනබ්බා. එවඤ්ඤි සො නට්ඨෙ වා තස්මිං
තෙ ආකාරෙ සම්පාදෙත්වා පුන උප්පාදෙතුං,
අප්පගුණං වා පගුණං කරොත්තො පුනප්පුනං
අප්පෙතුං සක්ඛිස්සති.

යථා ච කුසලො සුදො හත්තාරං පරිවිසන්තො
තස්ස යං යං රුටියා භුඤ්ජති, තං තං
සල්ලක්ඛෙත්වා තතො පට්ඨාය තාදිසමෙව
උපනාමෙත්තො ලාභස්ස භාගී හොති, එවමයමිපි

අධිගතක්ඛණ්ණ භොජනාදයො ආකාරෙ ගහෙත්වා
තෙ සම්පාදෙන්තො නට්ඨෙ නට්ඨෙ පුනස්පුනං
අප්පනාය ලාභී භොති. තස්මා තෙන වාලවෙධිනා
විය සුදෙන විය ව ආකාරා පරිග්ගහෙනබ්බා.
චුත්තම්පි වෙතං භගවතා —

“සෙය්‍යථාපි, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතො
බ්‍යත්තො කුසලො සුදො රාජානං වා
රාජමහාමත්තං වා නානච්චයෙහි සුපෙහි
පච්චුපට්ඨිතො අස්ස අම්බිලග්ගෙහිපි
තිත්තකග්ගෙහිපි කටුකග්ගෙහිපි මධුරග්ගෙහිපි
බාරිකෙහිපි අබාරිකෙහිපි ලොණිකෙහිපි
අලොණිකෙහිපි. ස ඛො සො, භික්ඛවෙ,
පණ්ඩිතො බ්‍යත්තො කුසලො සුදො සකස්ස
හත්තු නිමිත්තං උග්ගණ්හාති ‘ඉදං වා මෙ
අප්ප හත්තු සුපෙය්‍යං රුච්චති, ඉමස්ස වා
අභිහරති, ඉමස්ස වා බහුං ගණ්හාති, ඉමස්ස වා
චණ්ණං භාසති, අම්බිලග්ගං වා මෙ අප්ප
හත්තු සුපෙය්‍යං රුච්චති, අම්බිලග්ගස්ස වා
අභිහරති, අම්බිලග්ගස්ස වා බහුං ගණ්හාති,
අම්බිලග්ගස්ස වා චණ්ණං භාසති...පෙ....
අලොණිකස්ස වා චණ්ණං භාසති’ති. ස ඛො
සො, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතො බ්‍යත්තො කුසලො
සුදො ලාභී වෙච භොති අච්ඡාදනස්ස, ලාභී
වෙතනස්ස, ලාභී අභිහාරානං. තං කිස්ස හෙතු?
තථා හි සො, භික්ඛවෙ, පණ්ඩිතො බ්‍යත්තො

කුසලො සුදො සකස්ස හත්තු නිමිත්තං
 උග්ගණ්හාති. එවමෙව බො, හික්ඛවෙ,
 ඉධෙකච්චො පණ්ඩිතො ඛ්‍යත්තො කුසලො
 හික්ඛු කායෙ කායානුපස්සි විහරති...පෙ....
 වෙදනාසු වෙදනා... චිත්තෙ චිත්තා...
 ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සි විහරති ආතාපී
 සම්පජානො සතිමා විනෙය්‍ය ලොකෙ
 අභිජ්ඣාදොමනස්සං. තස්ස ධම්මෙසු
 ධම්මානුපස්සිතො විහරතො චිත්තං සමාධියති,
 උපක්කිලෙසා පහියන්ති, සො තං නිමිත්තං
 උග්ගණ්හාති. ස බො සො, හික්ඛවෙ,
 පණ්ඩිතො ඛ්‍යත්තො කුසලො හික්ඛු ලාභී
 වෙව හොති දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරානං, ලාභී
 සතිසම්පජ්ඣස්ස. තං කිස්ස හෙතු? තථා හි
 සො, හික්ඛවෙ, පණ්ඩිතො ඛ්‍යත්තො කුසලො
 හික්ඛු සකස්ස චිත්තස්ස නිමිත්තං
 උග්ගණ්හාති''ති (සං. නි. 5.374).

නිමිත්තග්ගහණෙන වස්ස පුන තෙ ආකාරෙ
 සම්පාදයතො අප්පනාමත්තමෙව ඉජ්ඣති, න
 චිරට්ඨානං. චිරට්ඨානං පන සමාධිපරිබන්ධානං
 ධම්මානං සුවිසොධිතත්තා හොති. යො හි හික්ඛු
 කාමාදීනවපච්චවෙක්ඛණාදීහි කාමච්ඡන්දං න
 සුට්ඨු චික්ඛම්හෙත්වා, කායපස්සද්ධිවසෙන
 කායදුට්ඨුල්ලං න සුඡ්පට්ඨස්සද්ධං කත්වා,
 ආරම්භධාතුමනසිකාරාදිවසෙන ජිනමිද්ධං න

සුට්ඨ පටිච්චනොදෙත්වා,
 සමථනිමිත්තමනසිකාරාදිවසෙන
 උද්ධච්චකුක්කුච්චං න සුසමුහතං කත්වා,
 අඤ්ඤෙපි සමාධිපරිබන්ධෙ ධම්මෙ න සුට්ඨ
 විසොධෙත්වා ඤානං සමාපජ්ජති, සො
 අවිසොධිතං ආසයං පවිට්ඨහමරො විය අවිසුද්ධං
 උය්‍යානං පවිට්ඨරාජා විය ච ඛිජ්ජමෙව නික්ඛමති.
 යො පන සමාධිපරිබන්ධෙ ධම්මෙ සුට්ඨ
 විසොධෙත්වා ඤානං සමාපජ්ජති, සො
 සුචිසොධිතං ආසයං පවිට්ඨහමරො විය සුපරිසුද්ධං
 උය්‍යානං පවිට්ඨරාජා විය ච සකලමිපි දිවසභාගං
 අන්තොසමාපත්තියංයෙව හොති. තෙනාහු
 පොරාණා —

“කාමෙසු ඡන්දං පටිසං විනොදයෙ,
 උද්ධච්චමිද්ධං විචිකිච්ඡපඤ්චමං;
 විවෙකපාමොජ්ජකරෙන චෙතසා,
 රාජාව සුද්ධන්තගතො තහිං රමෙ” ති.

තස්මා චිරට්ඨිතිකාමෙන පරිබන්ධකධම්මෙ
 විසොධෙත්වා ඤානං සමාපජ්ජිතබ්බං.
 චිත්තභාවනාවෙපුල්ලත්ථඤ්ච යථාලද්ධං
 පටිභාගනිමිත්තං වඩ්ඪෙඨතබ්බං. තස්ස ද්වෙ
 වඩ්ඪිනාහුමියො උපචාරං වා අජ්ජනං වා. උපචාරං
 පත්වාපි හි තං වඩ්ඪෙඨතුං වට්ටති අජ්ජනං පත්වාපි.
 එකස්මිං පන යානෙ අවස්සං වඩ්ඪෙඨතබ්බං. තෙන

වුත්තං “යථාලද්ධං පටිභාගනිමිත්තං
වඩ්ඨෙතඛ්ඛං” ත්ති.

නිමිත්තවඩ්ඨනනායො

77. තත්තායං වඩ්ඨනනායො, තෙන යොගිනා තං
නිමිත්තං

පත්තවඩ්ඨනපුච්චවඩ්ඨනභත්තවඩ්ඨනලතාවඩ්ඨනදු
ස්සවඩ්ඨනායොගෙන අවඩ්ඨෙත්වා යථා නාම
කස්සකො කසිතඛ්ඛට්ඨානං නඩ්ගලෙන
පරිච්ඡින්නදිත්වා පරිච්ඡෙදඛ්ඛන්තරෙ කසති, යථා වා
පන භික්ඛු සීමං ඛන්ධන්තා පයමං නිමිත්තානි
සල්ලක්ඛෙත්වා පච්ඡා ඛන්ධන්ති, එවමෙව තස්ස
යථාලද්ධස්ස නිමිත්තස්ස අනුක්කමෙන
එකච්චුලද්වච්චුලතිවච්චුලචතුරච්චුලමත්තං
මනසා පරිච්ඡින්නදිත්වා යථාපරිච්ඡෙදං
වඩ්ඨෙතඛ්ඛං. අපරිච්ඡින්නදිත්වා පන න
වඩ්ඨෙතඛ්ඛං. තතො
විදන්ථිරතනපමුඛපරිච්චෙණුච්චාරසීමානං
ගාමනිගමජනපදරජ්ජසමුද්දසීමානඤ්ච
පරිච්ඡෙදවසෙන වඩ්ඨයන්තෙන
චක්කවාලපරිච්ඡෙදෙන වා තතො වාපි උත්තරි
පරිච්ඡින්නදිත්වා වඩ්ඨෙතඛ්ඛං.

යථා හි භංසපොතකා පක්ඛානං
උට්ඨිතකාලතො පට්ඨාය පරිත්තං පරිත්තං පදෙසං

උප්පත්තා පරිවයං කත්වා අනුක්කමෙන
චන්දිමසුරියසන්තිකං ගච්ඡන්ති, එවමෙව හික්ඛු
චුත්තනයෙන නිමිත්තං පරිච්ඡන්දිත්වා
වඩ්ඪෙත්තො යාව චක්කවාලපරිච්ඡෙදා තතො වා
උත්තරී වඩ්ඪෙති. අථස්ස තං නිමිත්තං
වඩ්ඪිතවඩ්ඪිතට්ඨානෙ පථවියා
උක්කුලවිකුලනදීව්දුග්ගපබ්බතවිසමෙසු
සඬිකුසතසමබ්භාහතං උසභවමීමං විය හොති.

තස්මිං පන නිමිත්තෙ පත්තපයමජ්ඣානෙන
ආදිකම්මිකෙන සමාපජ්ජනබහුලෙන භවිතබ්බං,
න පච්චවෙක්ඛණබහුලෙන.

පච්චවෙක්ඛණබහුලස්ස හි ක්කානඬිගානි චුලානි
දුබ්බලානි හුත්වා උපට්ඨන්ති. අථස්ස තානි එවං
උපට්ඨිතත්තා උපරි උස්සුක්කන්තාය පච්චයතං
ආපජ්ජන්ති. සො අප්පගුණෙ ක්කානෙ
උස්සුක්කමානො පත්තපයමජ්ඣානා ච පරිභායති,
න ච සක්කොති දුතියං පාපුණිතුං. තෙනාහ භගවා —

“සෙය්‍යථාපි, හික්ඛවෙ, ගාවී පබ්බතෙය්‍යා
බාලා අබ්‍යත්තා අබ්‍යන්තඤ්ඤා අකුසලා
විසමෙ පබ්බතෙ චරිතුං. තස්සා එවමස්ස
'යංනුනාහං අගතපුබ්බඤ්ඤවෙච දිසං
ගච්ඡෙය්‍යං, අබාදිතපුබ්බානි ච තිණානි
බාදෙය්‍යං, අපීතපුබ්බානි ච පානීයානි
පිවෙය්‍ය'න්ති. සා පුරිමං පාදං න සුපතිට්ඨිතං

පතිට්ඨාපෙත්වා පච්ඡිමං පාදං උද්ධරෙය්‍ය, සා
න වෙච අගතපුබ්බං දීසං ගච්ඡෙය්‍ය, න ච
අබාදිතපුබ්බානි තිණානි බාදෙය්‍ය, න ච
අපිතපුබ්බානි පානීයානි පිවෙය්‍ය.

යස්මිඤ්චස්සා පදෙසෙ යිතාය ඵචමස්ස
'යංනුනාහං අගතපුබ්බඤ්චෙච...පෙ....
පිවෙය්‍ය'න්ති. තඤ්ච පදෙසං න සොත්ථිනා
පච්චාගච්ඡෙය්‍ය. තං කිස්ස හෙතු? තථා හි සා,
හික්ඛවෙ, ගාවී පබ්බතෙය්‍යා බාලා අබ්‍යත්තා
අබෙත්තඤ්ඤු අකුසලා විසමෙ පබ්බතෙ
චරිතං, ඵචමෙච බො, හික්ඛවෙ, ඉධෙකච්චො
හික්ඛු බාලො අබ්‍යත්තො අබෙත්තඤ්ඤු
අකුසලො විච්චිවෙච කාමෙහි...පෙ.... පයමං
ඤ්ඤානං උපසම්පජ්ජ විහරිතං. සො තං නිමිත්තං
නාසෙවති, න භාවෙති, න බහුලීකරොති, න
ස්වාධිට්ඨිතං අධිට්ඨාති, තස්ස ඵචං භොති
'යංනුනාහං විතක්කච්චාරානං

චූපසමා...පෙ.... දුතියං ඤ්ඤානං උපසම්පජ්ජ
විහරෙය්‍ය'න්ති. සො න සක්කොති
විතක්කච්චාරානං චූපසමා...පෙ.... දුතියං
ඤ්ඤානං උපසම්පජ්ජ විහරිතං. තස්සෙවං භොති
'යංනුනාහං විච්චිවෙච කාමෙහි...පෙ....
පයමං ඤ්ඤානං උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍ය'න්ති.
සො න සක්කොති විච්චිවෙච
කාමෙහි...පෙ.... පයමං ඤ්ඤානං උපසම්පජ්ජ

විහරිතුං. අයං වුච්චති, භික්ඛවෙ, භික්ඛු
උභතො භට්ඨො උභතො පරිභිනො,
සෙය්‍යථාපි සා ගාථී පබ්බතෙය්‍යා බාලා
අඛ්‍යාත්තා අඛෙත්තඤ්ඤා අකුසලා විසමෙ
පබ්බතෙ චරිතු”න්ති (අ. නි. 9.35).

තස්මානෙන තස්මිංයෙව තාව පයමජ්ඣානෙන
පඤ්චභාකාරෙහි විණ්ණවසිනා භවිතබ්බං.

පඤ්චවසිකථා

78. තත්‍රිමා පඤ්ච වසියො ආචජ්ජනවසී,
සමාපජ්ජනවසී, අධිට්ඨානවසී, වුට්ඨානවසී,
පච්චවෙක්ඛණවසීති. පයමං ඤානං යත්ථිච්ඡකං
යදිච්ඡකං යාවදිච්ඡකං ආචජ්ජෙති, ආචජ්ජනාය
දන්ධායිතත්තං නත්ථිති ආචජ්ජනවසී. පයමං
ඤානං යත්ථිච්ඡකං...පෙ.... සමාපජ්ජති,
සමාපජ්ජනාය දන්ධායිතත්තං නත්ථිති
සමාපජ්ජනවසී. එවං සෙසාපි විත්ථාරෙතබ්බා.

අයං පනෙත්ථ අත්ථජ්ජකාසනා,
පයමජ්ඣානතො වුට්ඨාය පයමං විතක්කං
ආචජ්ජයතො භවසීගං උපච්ඡන්දිත්වා
උජ්ජන්තාවජ්ජනානන්තරං විතක්කාරම්මණානෙව
චත්තාරි පඤ්ච වා ඡවනානි ඡවන්ති. තතො ද්වෙ
භවසීගානි, තතො පුන විචාරාරම්මණං ආචජ්ජනං,
වුත්තනායානෙව ඡවනානීති එවං පඤ්චසු

කඩානඩිගෙසු යදා නිරන්තරං විත්තං පෙසෙතුං
සක්කොති, අඵස්ස ආවජ්ජනවසී සිද්ධා හොති.
අයං පන මත්ඵකජ්ජත්තා වසී භගවතො
යමකපාටිභාරියෙ ලබ්භති, අඤ්ඤෙසං වා ඵවරුපෙ
කාලෙ. ඉතො පරං සීසතරා ආවජ්ජනවසී නාම
නත්ථී.

ආයස්මතො පන මහාමොග්ගල්ලානස්ස
නත්ථොපනත්ථනාගරාජදමනෙ විය සීසං
සමාපජ්ජනසමත්ඵතා සමාපජ්ජනවසී නාම.

අච්ඡරාමත්තං වා දසච්ඡරාමත්තං වා බණං
ඨපෙතුං සමත්ඵතා අධිට්ඨානවසී නාම. තථෙව
ලහුං වුට්ඨාතුං සමත්ඵතා වුට්ඨානවසී නාම.
තදුභයදස්සනත්ඵං බුද්ධිරක්ඛිතත්ථෙරස්ස වත්ථුං
කථෙතුං වට්ටති.

සො භායස්මා උපසම්පදාය අට්ඨවස්සිකො
හුත්ථා ථෙරම්බත්ඵලෙ
මහාරොහණගුත්තත්ථෙරස්ස ගිලානුපට්ඨානං
ආගතානං තිංසමත්තානං ඉද්ධිමත්තසහස්සානං
මජ්ඣෙ නිසින්තො ථෙරස්ස යාගුං
පටිග්ගාහයමානං උපට්ඨාකනාගරාජානං
ගහස්සාමීති ආකාසතො පක්ඛන්දන්තං
සුපණ්ණරාජානං දීස්වා තාවදෙව පබ්බතං
නිමිතිත්ථා නාගරාජානං බාහායං ගහන්ථා

තත්ථ පාවිසි. සුපණ්ණරාජා පබ්බතෙ පහාරං දක්වා
පලායි. මහාඥරො ආහ – “සචෙ, ආචුසො,
බුද්ධරක්ඛිතො නාහවිස්ස, සබ්බෙව ගාරස්භා
අස්සාමා”ති.

පච්චචෙක්ඛණවසී පන ආවජ්ජනවසියා එව
චුත්තා. පච්චචෙක්ඛණජවනානෙව හී තත්ථ
ආවජ්ජනානන්තරානීති.